

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

NIRAS
IP CONSULT

ЕВАЛУАЦИЈА МЕРЕ АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА – СУБВЕНЦИЈЕ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА ИЗ КАТЕГОРИЈЕ ТЕЖЕ ЗАПОШЉИВИХ ЗА 2021. И 2022. ГОДИНУ

ЕВАЛУАЦИЈА МЕРЕ АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА – СУБВЕНЦИЈЕ ЗА ЗАПОШЉАВАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНИХ ЛИЦА ИЗ КАТЕГОРИЈЕ ТЕЖЕ ЗАПОШЉИВИХ ЗА 2021. И 2022. ГОДИНУ

Аутори
Милица Јаначковић
Светлана Аксентијевић

БЕОГРАД, НОВЕМБАР 2023. ГОДИНЕ

САДРЖАЈ

СКРАЋЕНИЦЕ	6
I Уводни део	7
1.1. Циљ и предмет евалуације	7
1.2. Методолошки приступ	8
II Анализа тржишта рада	8
III Опис и начин спровођења мере	17
IV Реализација мере и карактеристике учесника - незапослених лица и послодаваца	22
V Анализа бруто ефеката	28
VI Анализа нето ефеката	39
VII Задовољство учесника	60
Резултати анкете лица укључених у меру субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих	60
Резултати анкете послодаваца укључених у меру субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих	65
VIII Закључци и препоруке	72

СКРАЋЕНИЦЕ

АПЗ	Активна политика запошљавања
АРС	Анкета о радној снази
АПР	Агенција за привредне регистре
ИПЗ	Индивидуални план запошљавања
ЈЛС	Јединица локалне самоуправе
МРЗБСП	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
НСЗ	Национална служба за запошљавање
НСП	Новчана социјална помоћ
ОСИ	Особе са инвалидитетом
ОЦД	Организација цивилног друштва
п.п.	Процентни поен
РЗС	Републички завод за статистику
ЦРОСО	Централни регистар обавезног социјалног осигурања

I Уводни део

Евалуација субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих спроведених 2021. и 2022. године настала је у оквиру Програма „Знањем до посла - Е2Е“. Програм подразумева спровођење низа активности усмерених на унапређење политика запошљавања и образовања са циљем да се допринесе ефикаснијој транзицији и конкурентнијем иступању младих на тржишту рада, односно делотворном и одрживом повезивању младих и привреде.

Програм финансијски подржава Швајцарска агенција за развој и сарадњу (*Swiss Agency for Development and Cooperation*), а сарадња се одвија на основу Меморандума о разумевању потписаним између Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и Швајцарске конфедерације.

Програм спроводи NIRAS-IP Consult GmbH у партнерству са кључним ресорним министарствима задуженим за спровођење политика запошљавања и образовања у Републици Србији – Министарством за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (МРЗБСП) и Министарством просвете, као и институцијама попут Националне службе за запошљавање (НСЗ), Канцеларије за дуално образовање и Национални оквир квалификација, Агенције за квалификације и Привредне коморе Србије.

Евалуација субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих је подељена на следећа поглавља: поред уводног дела (са циљем и предметом евалуације и методолошким приступом), друго поглавље анализира тржиште рада током 2021. и 2022. године, како на основу података из Анкете о радној снази (АРС), тако и на основу података из евиденције НСЗ. Опис и начин спровођења мере дати су у трећем, док су реализација мере и карактеристике учесника – незапослених лица (пол, године старости, ниво образовања, дужина тражења посла, и категорије теже запошљивих лица), као и послодаваца (величина и сектор делатности), приказани у четвртном поглављу. Пето поглавље представља бруто ефекте за учеснике мере у 2021. години, јер за учеснике мере у 2022. години, период од шест месеци након истека уговорне обавезе у тренутку израде ове анализе није прошао. За нето ефекте мере за учеснике у 2021. години, представљене у шестом поглављу, примењена је неекспериментална метода евалуације која резултате учесника вреднује у односу на одговарајућу упоредну (контролну) групу са истим карактеристикама као и учесници мере. У седмом поглављу представљено је задовољство учесника мере – незапослених и послодаваца, на основу анкета спроведених током маја и јуна 2023. године. Последње поглавље садржи закључке и препоруке за МРЗБСП и НСЗ, за унапређење дизајна и начина спровођења мере.

1.1. ЦИЉ И ПРЕДМЕТ ЕВАЛУАЦИЈЕ

Субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих је као мера активне политике запошљавања ближе дефинисана у Акционом плану 2021-2023 за спровођење Стратегије запошљавања Републике Србије за период 2021-2026. Циљ евалуације је да пружи анализу и интерпретацију налаза и дефинише препоруке за унапређење мере у Акционом плану за период 2024-2026. године за спровођење Стратегије запошљавања, али и начин спровођења мере од стране НСЗ.

Спровођење мере финансирано је издвајањима у буџету НСЗ (Финансијски план), буџету Аутономне покрајине Војводине и буџетима локалних самоуправа. Дизајн мере која се суфинансира из буџета локалних самоуправа разликује се од дизајна мере која се финансира из буџета НСЗ будући да се субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих могу доделити за запошљавање незапослених који припадају једној или више теже запошљивих категорија утврђених у складу са ситуацијом и потребама локалног тржишта рада и наведеним у

локалним планским документима у области запошљавања. Уколико се пак мера финансира искључиво из средстава Аутономне покрајине Војводине, односно локалних самоуправа, у њеном дизајну се могу јавити и друге разлике поред категорија теже запошљивих лица која се могу укључити у меру. Због тога је евалуација спроведена за субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих које су финансиране из буџета НСЗ.

Евалуација даје одговоре на следећа питања:

- ◆ Које су карактеристике учесника мере (пол, године старости, ниво образовања, дужина тражења посла) – укупно и по категоријама теже запошљивих лица?
- ◆ Какви су бруто ефекти мере – статус лица на 180-ти дан након изласка из мере/завршетка уговорне обавезе?
- ◆ Какви су нето ефекти мере односно да ли је учешће у мери повећало вероватноћу да њени учесници нађу и/или задрже посао?
- ◆ Какво је задовољство учесника мере (лица и послодаваца) добијено анкетирањем?
- ◆ Које су препоруке за унапређење мере у наредном периоду?

1.2. МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП

Дефинисана питања за евалуацију усмерила су процес прикупљања доступних података из јединственог информационог система НСЗ, евиденције Централног регистра обавезног социјалног осигурања (ЦРОСО), као и релевантних докумената НСЗ и МРЗБСП.

Анализа је обухватила неколико техника:

Деск истраживање и обрада података користили су се за **анализу тржишта рада** на основу података из АРС Републичког завода за статистику (РЗС), као и на основу прикупљених података из евиденције НЗС (2021, 2022).

Деск истраживање и интервјуи са представницима институција користили су се за **анализу дизајна и начина спровођења мере** (2021, 2022), док се обрада података користила за **анализу карактеристика учесника**.

Обрада и анализа података користила се за **мерење бруто ефеката мере** за учеснике у 2021. године, на основу прикупљених података НСЗ и ЦРОСО – статус лица након изласка из мере/завршетка уговорне обавезе на 180-ти дан.

Обрада података се користила за **анализу учесника који су након изласка из мере односно завршетка уговорне обавезе остали запослени код послодавца из мере** према основу осигурања и **анализу разлога за престанак осигурања за учеснике који нису остали запослени код послодавца из мере**, на основу административних података НСЗ и ЦРОСО. Такође, обрада података је била основ и за **анализу послодаваца који су пустили лица за која су остварили субвенцију**, према величини и сектору делатности.

Да би се проценио **нето утицај мере**, резултати учесника су се вредновали у односу на одговарајућу упоредну (контролну) групу са истим карактеристикама као и учесници мере (неекспериментална метода евалуације). То значи да се евалуација спровела за накнадно формиране групе лица, тако што су се упоредили резултати које је група учесника постигла након што је напустила меру са резултатима које је постигла група незапослених лица, која је у тренутку када је спроведена мера имала једнаке шансе да буде изабрана у узорак корисника, али није била укључена у меру.

Како би се испитало **задовољство учесника мере** спроведена је анкета са учесницима мере у 2021. години. Креирани су упитници за лица која су учествовала у мери и за послодавце укључене у меру, а поступак анкетирања реализовао је Програм „Знањем до посла – Е2Е“ (телефонским путем са незапосленим лицима и путем онлајн анкете када су у питању послодавци).

II Анализа тржишта рада

Кретања на тржишту рада Србије последњих неколико година могу се сматрати стабилним, упркос утицају пандемије изазване вирусом Ковид-19 односно скорашњим геополитичким догађањима. Расположиви подаци указују на то да су радна места очувана, стопа активности становништва је повећана у поређењу са предпандемијским периодом, док се незапосленост смањује.

Запосленост становништва старости 15 и више година константно расте, тако да је број запослених износио више од 2,9 милиона у 2022. години. Стопа запослености такође има тренд раста и износи 50,3% у 2022. години, што представља повећање од 1,7 процентних поена (п.п.) у односу на 2021. годину (48,6%).

Незапосленост наставља да се смањује. Број незапослених лица радног узраста оцењен је на око 302 хиљаде у 2022. години. Захваљујући смањењу броја незапослених и повећању броја запослених, стопа незапослености у 2022. години износила је 9,4% и нижа је за 1,6 п.п. у односу на 2021. годину. Раст стопе незапослености у 2021. години последица је, пре свега, околности присутних у 2020. години. Наиме, услед мера против пандемије добар део становништва био је спречен да ради или је долазило до одустајања од тражења посла. Тако је тај део популације, према методологији Међународне организације рада, сврстан у контингент становништва ван радне снаге, дакле они нису сматрани незапосленима. Као последица овога, стопа становништва ван радне снаге је у 2020. години била на високом нивоу од 47,8%, док је стопа незапослености износила ниских 9,7%.

Табела 1. Основни показатељи тржишта рада за становништво старосни 15 и више година, према полу, у %, 2021-2022

	2019.*	2020.*	2021.	2022.	Промена 2022/2019, п.п.
Стопа активности (%), укупно	52,9	52,2	54,7	55,5	2,6
Мушко	61,1	60,3	62,9	63,6	2,5
Женско	45,2	44,6	47,0	47,9	2,7
Стопа запослености (%), укупно	47,0	47,1	48,6	50,3	3,3
Мушко	54,6	54,7	56,5	57,9	3,3
Женско	39,8	40,1	41,3	43,2	3,4
Стопа незапослености (%), укупно	11,2	9,7	11,0	9,4	-1,8
Мушко	10,6	9,4	10,2	9,0	-1,6
Женско	12,0	10,2	12,1	9,8	-2,2
Стопа становништва ван радне снаге (%), укупно	47,1	47,8	45,3	44,5	-2,6
Мушко	38,9	39,7	37,1	36,4	-2,5
Женско	54,8	55,4	53,0	52,1	-2,7

* Напомена: Подаци за 2019. и 2020. годину су ревидирани.

Извор: АРС¹, РЗС

Значајне регионалне разлике у погледу економске развијености читавају се и у показатељима тржишта рада који су најповољнији у Београдском региону, а најмање повољни у Региону Јужне и Источне Србије.

Регионалне разлике су највише изражене код показатеља запослености и незапослености. Стопа запослености становништва радног узраста у 2022. години је била највиша у Београдском региону (54,2%), нешто је нижа у Региону Војводине (50,4%) и у Региону Шумадије и Западне Србије (50,3%), док је најнижа у Региону Јужне и Источне Србије (45,5%). Стопа незапослености је најнижа у Београдском региону (7,8%) и Региону Војводине (8,2%), док је проблем незапослености нешто израженији у Региону Шумадије и Западне Србије (10,4%), и нарочито у Региону Јужне и Источне Србије (11,7%).

1 АРС се од 2021. године спроводи према новој методологији. Кључна новина у новој методологији АРС је да се из контингента запослених искључују она лица која производе пољопривредну робу и услуге намењене личној потрошњи, тј. без пласмана производа на тржиште. Како би се обезбедила упоредивост основних показатеља за период пре 2021. године РЗС је извршио ревизију најважнијих индикатора.

Табела 2. Основни показатељи тржишта рада за становништво старости 15 и више година, по регионима, у %, 2021-2022

	Укупно	Региони *			
		Београдски регион	Регион Војводине	Регион Шумадије и Западне Србије	Регион Јужне и Источне Србије
2021.					
Стопа активности (%)	54,7	57,6	54,5	55,7	50,0
Стопа запослености (%)	48,6	52,5	49,3	48,7	43,2
Стопа незапослености (%)	11,0	8,8	9,5	12,6	13,6
Стопа становништва ван радне снаге (%)	45,3	42,4	45,5	44,3	50,0
2022.					
Стопа активности (%)	55,5	58,8	54,9	56,1	51,5
Стопа запослености (%)	50,3	54,2	50,4	50,3	45,5
Стопа незапослености (%)	9,4	7,8	8,2	10,4	11,7
Стопа становништва ван радне снаге (%)	44,5	41,2	45,1	43,9	48,5

* Напомена: од 1999. године без података за АП Косово и Метохија.

Извор: АРС, РЗС

Позитиван тренд смањења анкетне незапослености прати и тренд смањења **регистроване незапослености**. Просечан број незапослених лица на евиденцији НСЗ износио је нешто мање од 513 хиљада у 2021. години односно око 448,6 хиљада лица у 2022. години. Број незапослених лица се смањило за око 64 хиљаде или 12,5% у 2022. у односу на 2021. годину.

Табела 3. Незајослена лица на евиденцији НСЗ, према карактеристикама, 2021–2022

	2021. просек						2022. просек					
	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Укупно	512.844		227.522	44,4	285.323	55,6	448.618		197.204	44,0	251.414	56,0
Године старости												
Млади (15-29)	105.959	20,7	48.072	45,4	57.887	54,6	88.241	19,7	39.801	45,1	48.440	54,9
30-49	222.773	43,4	91.815	41,2	130.959	58,8	189.803	42,3	77.871	41,0	111.932	59,0
50-64	184.112	35,9	87.635	47,6	96.477	52,4	170.574	38,0	79.532	46,6	91.042	53,4
Ниво квалификације												
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација*	174.511	34,0	79.749	45,7	94.763	54,3	156.585	34,9	70.816	45,2	85.769	54,8
Средње образовање	264.537	51,6	122.409	46,3	142.128	53,7	230.541	51,4	105.506	45,8	125.035	54,2
Високо образовање	73.796	14,4	25.364	34,4	48.432	65,6	61.492	13,7	20.882	34,0	40.610	66,0
Дужина тражења посла												
До годину дана	192.540	37,5	91.289	47,4	101.251	52,6	147.678	32,9	69.852	47,3	77.826	52,7
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	320.304	62,5	136.233	42,5	184.072	57,5	300.940	67,1	127.352	42,3	173.588	57,7

* Односи се на: лица без завршене основне школе, са завршеном основном школом и са нејошћуном средњом школом.

Напомена: Како је у ишћању просечан број незајослених на евиденцији НСЗ, моћуће су грешке заокруживања.

Извор: НСЗ

Број незапослених жена на евиденцији НСЗ износио је око 285 хиљада у 2021. години односно око 251 хиљаду у 2022. години – смањење за 11,9%. Иако се број незапослених жена на евиденцији смањило током посматраног периода, учешће незапослених жена у укупном броју незапослених лица се повећало за 0,4 п.п. – са 55,6% у 2021. на 56% у 2022. години. Разлог овог повећања учешћа жена је то што се незапосленост мушкараца у посматраном периоду смањила више (13,3%) него незапосленост жена (11,9%).

Карактеристике незапослених на евиденцији посматрају се у односу на године старости, образовни ниво и дужину тражења посла. Старосна структура незапослених лица је неповољна: учешће незапослених старијих од 50 година је на нивоу од нешто више од једне трећине (35,9% - 2021. и 38% - 2022. - повећање од 2.1 п.п. у посматраном периоду), док млади учествују са једном петином 20,7% (20,7% - 2021. и 19,7% - 2022.) у укупном броју незапослених лица. Структура према образовном нивоу говори да је једна трећина незапослених без квалификација или са ниским нивоом квалификација (34% - 2021. и 34,9% - 2022.), са средњом школом је више од половине (51,6% - 2021. и 51,4% - 2022.), док завршено високо образовање има 14,4% у 2021. и 13,7% лица у 2022. години. Дугорочна незапосленост је карактеристика лица на евиденцији НСЗ која говори да око две трећине незапослених лица (62,5% - 2021. и 67,1% - 2022.) посао тражи дуже од годину дана.

Повећање учешћа жена, старијих од 50 година и лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација, као и пораст учешћа незапослених који посао траже дуже од 12 месеци (повећање од 4,6 п.п. у посматраном периоду), основни су трендови кретања структуре регистроване незапослености.

Теже запошљива лица

Теже запошљива лица, у складу са Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености, су незапослена лица која због здравственог стања, недовољног или неодговарајућег образовања, социодемографских карактеристика, регионалне или професионалне неусклађености понуде и тражње на тржишту рада, или због других објективних околности теже налазе посао. Посебно су угрожена лица која се истовремено суочавају са више фактора рањивости/отежане запошљивости.

Карактеристике незапослених лица која припадају категоријама теже запошљивих за које послодавци из приватног сектора могу да остваре финансијски подстицај, у једнократном износу, као субвенцију за запошљавање ових лица, представљене су у наставку.

Млади без завршеног средњег образовања је категорија незапослених лица на евиденцији НСЗ која учествује са 4,4% у 2021. односно 4,3% у 2022. години у укупном броју незапослених. Иако се ова категорија теже запошљивих лица смањила у апсолутном броју (за око 3.200 лица или 14,3% у 2022. у односу на 2021.), њено учешће у укупном броју незапослених није се значајно променило. Када се посматра дужина тражења посла за ову категорију лица, подаци говоре да њих 56,1% у 2021. и 59% у 2022. години посао траже дуже од 12 месеци, односно да су дугорочно незапослени, што може значајно да отежа њихов положај на тржишту рада.

Табела 4. Млади без завршене средње образовања на евиденцији НСЗ, према карактеристикама, 2021–2022

	2021. просек						2022. просек					
	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Укупно	22.327	4,4	10.223	45,8	12.103	54,2	19.139	4,3	8.817	46,1	10.321	53,9
Године старости												
Млади (15-29)	22.327	100,0	10.223	45,8	12.103	54,2	19.139	100,0	8.817	46,1	10.321	53,9
Ниво квалификације												
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	22.327	100,0	10.223	45,8	12.103	54,2	19.139	100,0	8.817	46,1	10.321	53,9
Дужина тражења посла												
До годину дана	9.804	43,9	5.052	51,5	4.751	48,5	7.850	41,0	4.102	52,3	3.747	47,7
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	12.523	56,1	5.171	41,3	7.352	58,7	11.289	59,0	4.715	41,8	6.574	58,2

Напомена: Како је у ишњању просечан број незапослених на евиденцији НСЗ, могуће су грешке заокруживања.

Извор: НСЗ

Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	72.971	39,6	35.059	48,0	37.912	52,0	68.598	40,2	32.336	47,1	36.262	52,9
Средње образовање	95.998	52,1	45.742	47,6	50.256	52,4	88.467	51,9	41.282	46,7	47.185	53,3
Високо образовање	15.142	8,2	6.834	45,1	8.308	54,9	13.510	7,9	5.914	43,8	7.596	56,2
Дужина тражења посла												
До годину дана	53.077	28,8	27.274	51,4	25.803	48,6	40.936	24,0	21.105	51,6	19.831	48,4
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	131.035	71,2	60.361	46,1	70.673	53,9	129.639	76,0	58.427	45,1	71.212	54,9

Напомена: Како је у ишћању просечан број незапослених на евиденцији НСЗ, моћуће су грешке заокруживања.

Извор: НСЗ

Роми су категорија незапослених лица на евиденцији НСЗ која учествује са 5,7% у 2021. односно 6,3% у 2022. години у укупном броју незапослених. Иако се ова категорија теже запошљивих лица смањила у апсолутном броју за 1.100 лица или 3,8% у 2022. у односу на 2021. годину, њено учешће у укупном броју незапослених се повећало за 0,6 п.п. (из разлога што се број незапослених лица смањило много више, за 12,5%). Када се говори о старосној структури, око половине ових лица је старости 30-49 година (48,1% у 2021. и 47,4% у 2022. години), млади су заступљени са 27,8% у 2021. и 27,7% у 2022. години, док старији (50-64) учествују са 24% у 2021. и 24,8% у 2022. години, што је повољнија структура у односу на укупну регистровану незапосленост. Када се посматра ниво образовања, може се рећи да је изузетно неповољан, јер је 89,1% у 2021. и 88,5% у 2022. години лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација, око 10% лица има средње образовање (10,1% у 2021. и 10,6% у 2022. години), док високо образовање има мање од 1% лица (0,7% у 2021. и 0,9% у 2022. години). Подаци о дужини тражења посла за ову категорију лица говоре да две трећине лица (66,6% у 2021. и 69,3% у 2022. години) посао траже дуже од 12 месеци, односно да су дугорочно незапослени, што, поред осталих неповољних карактеристика, може значајно да отежа њихов положај на тржишту рада.

Табела 7. Роми на евиденцији НСЗ, према карактеристикама, 2021-2022

	2021. просек						2022. просек					
	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Укупно	29.309	5,7	14.512	49,5	14.797	50,5	28.209	6,3	13.870	49,2	14.339	50,8
Године старости												
Млади (15-29)	8.154	27,8	4.039	49,5	4.115	50,5	7.827	27,7	3.864	49,4	3.963	50,6
30-49	14.111	48,1	6.792	48,1	7.319	51,9	13.378	47,4	6.375	47,7	7.003	52,3
50-64	7.044	24,0	3.681	52,3	3.363	47,7	7.004	24,8	3.631	51,8	3.374	48,2
Ниво квалификације												
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	26.127	89,1	12.565	48,1	13.562	51,9	24.958	88,5	11.901	47,7	13.057	52,3
Средње образовање	2.968	10,1	1.847	62,2	1.121	37,8	2.999	10,6	1.858	62,0	1.141	38,0
Високо образовање	214	0,7	100	46,6	114	53,4	252	0,9	111	44,1	141	55,9
Дужина тражења посла												
До годину дана	9.798	33,4	5.220	53,3	4.579	46,7	8.649	30,7	4.570	52,8	4.079	47,2
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	19.510	66,6	9.292	47,6	10.218	52,4	19.560	69,3	9.300	47,5	10.260	52,5

Напомена: Како је у ишћању просечан број незапослених на евиденцији НСЗ, моћуће су грешке заокруживања.

Извор: НСЗ

Особе са инвалидитетом (ОСИ) су категорија незапослених лица на евиденцији НСЗ која је малобројна, учествује са 2,5% у 2021. односно 2,7% у 2022. години у укупном броју незапослених. Иако се ова категорија теже запошљивих лица смањила у апсолутном броју за нешто мање од 1.000 лица или 7,5% у 2022. у односу на 2021. годину, њено учешће у укупном броју незапослених се повећало за 0,2 п.п. (из разлога што се број незапослених лица смањило много више, за 12,5%). Када се говори о старосној структури, око половина ових лица припада старијој доби (50-64) (47,2% у 2021. и 49,4% у 2022. години), око две петине лица су старосне доби 30-49 година (41,6% у 2021. и 40% у 2022. години), док млади (15-29) учествују са 11,2% у 2021. и 10,6% у 2022. години. Када се посматра ниво образовања, може се рећи да је неповољан, јер је 54,9% у 2021. и 55% у 2022. години лица са средњим образовањем, док лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација учествују са 38,5% у 2021. и 38,2% у 2022. години; високо образовање има само око 6% лица (6,6% у 2021. и 6,8% у 2022. години). Подаци о дужини тражења посла за ову категорију лица говоре да више од две трећине лица (72,3% у 2021. и 73,4% у 2022. години) посао траже дуже од 12 месеци, односно да су дугорочно незапослени, што, поред осталих неповољних карактеристика, значајно отежава њихов положај на тржишту рада.

Табела 8. *Особе са инвалидитетом на евиденцији НСЗ, према карактеристикама, 2021–2022*

	2021. просек						2022. просек					
	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Укупно	13.001	2,5	7.356	56,6	5.644	43,4	12.027	2,7	6.793	56,5	5.234	43,5
Године старости												
Млади (15-29)	1.456	11,2	874	60,0	582	40,0	1.274	10,6	771	60,5	503	39,5
30-49	5.413	41,6	3.016	55,7	2.397	44,3	4.815	40,0	2.673	55,5	2.143	44,5
50-64	6.132	47,2	3.466	56,5	2.666	43,5	5.938	49,4	3.349	56,4	2.588	43,6
Ниво квалификације												
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	5.001	38,5	2.930	58,6	2.070	41,4	4.588	38,2	2.656	57,9	1.932	42,1
Средње образовање	7.140	54,9	4.035	56,5	3.106	43,5	6.620	55,0	3.758	56,8	2.863	43,2
Високо образовање	859	6,6	391	45,5	467	54,4	818	6,8	379	46,3	439	53,7
Дужина тражења посла												
До годину дана	3.596	27,7	1.960	54,5	1.635	45,5	3.204	26,6	1.779	55,5	1.425	44,5
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	9.405	72,3	5.396	57,4	4.009	42,6	8.823	73,4	5.014	56,8	3.809	43,2

Напомена: Како је у ишњању просечан број незапослених на евиденцији НСЗ, могуће су грешке заокруживања.

Извор: НСЗ

Радно способни корисници новчане социјалне помоћи (НСП) су категорија незапослених лица на евиденцији НСЗ која учествује са 11,3% у 2021. односно 11,9% у 2022. години у укупном броју незапослених. Иако се ова категорија теже запошљивих лица смањила у апсолутном броју за око 5.000 лица или 8,4% у 2022. у односу на 2021. годину, њено учешће у укупном броју незапослених се повећало за 0,6 п.п. (из разлога што се број незапослених лица смањило много више, за 12,5%). Када се говори о старосној структури, нешто мање од половине ових лица припада старосној доби 30-49 година (45,5% у 2021. и 45,5% у 2022. години), око две петине лица су старији (50-64) (40,9% у 2021. и 41% у 2022. години), док млади (15-29) учествују са 13,6% у 2021. и 13,4% у 2022. години. Када се посматра ниво образовања, може се рећи да је изразито неповољан, јер је чак две трећине лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација (66,7% у 2021. и 66,9% у 2022. години), док лица са средњим образовањем учествују са 30,3% у 2021. и 30,2% у 2022. години; високо образовање има само око 3% лица (3% у 2021. и 2,9% у 2022. години). Подаци о дужини тражења посла за ову категорију лица говоре да 90% лица (89,7% у 2021. и 90,9% у 2022. години) посао траже дуже од 12 месеци, односно да су дугорочно незапослени, што, поред осталих неповољних карактеристика, значајно отежа њихов положај на тржишту рада.

Табела 9. Радно способни корисници новчане социјалне помоћи на евиденцији НСЗ, према карактеристикама, 2021–2022

	2021. просек						2022. просек					
	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Укупно	58.053	11,3	28.329	48,8	29.724	51,2	53.168	11,9	26.055	49,0	27.113	51,0
Године старости												
Млади (15-29)	7.901	13,6	3.662	46,4	4.239	53,6	7.135	13,4	3.325	46,6	3.810	53,4
30-49	26.434	45,5	11.991	45,4	14.443	54,6	24.211	45,5	11.132	46,0	13.079	54,0
50-64	23.717	40,9	12.675	53,4	11.042	46,6	21.822	41,0	11.598	53,1	10.224	46,9
Ниво квалификације												
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	38.732	66,7	18.747	48,4	19.985	51,6	35.571	66,9	17.216	48,4	18.354	51,6
Средње образовање	17.603	30,3	8.914	50,6	8.689	49,4	16.054	30,2	8.223	51,2	7.831	48,8
Високо образовање	1.718	3,0	668	38,9	1.050	61,1	1.544	2,9	616	39,9	928	60,1
Дужина тражења посла												
До годину дана	6.008	10,3	3.499	58,2	2.509	41,8	4.816	9,1	2.769	57,5	2.048	42,5
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	52.045	89,7	24.830	47,7	27.215	52,3	48.352	90,9	23.286	48,2	25.065	51,8

Напомена: Како је у ишњању просечан број незапослених на евиденцији НСЗ, могуће су грешке заокруживања.

Извор: НСЗ

Незапослени који се налазе на евиденцији дуже од 12 месеци су категорија незапослених лица на евиденцији НСЗ која је најбројнија, а учествује са 62,5% у 2021. односно 67,1% у 2022. години у укупном броју незапослених. Иако се ова категорија теже запошљивих лица смањила у апсолутном броју за око 20.000 лица или 6% у 2022. у односу на 2021. годину, њено учешће у укупном броју незапослених се повећало за 4,6 п.п. (из разлога што се број незапослених лица смањило много више, за 12,5%). Када се говори о старосној структури, нешто мање од половине ових лица припада старосној доби 30-49 година (44,7% у 2021. и 43,1% у 2022. години), око две петине лица су старији (50-64) (40,9% у 2021. и 43,1% у 2022. години), док млади (15-29) учествују са 14,4% у 2021. и 13,9% у 2022. години. Када се посматра ниво образовања, може се рећи да је неповољан, јер је половина лица (49,9% у 2021. и 50% у 2022. години) са средњим образовањем, док лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација учествују са 37,6% у 2021. и 38,2% у 2022. години; високо образовање има око 12% лица (12,5% у 2021. и 11,7% у 2022. години).

Табела 10. Незајослени који се налазе на евиденцији дуже од 12 месеци на евиденцији НСЗ, према карактеристикама, 2021–2022

	2021. просек						2022. просек					
	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Укупно	320.304	62,5	136.233	42,5	184.072	57,5	300.940	67,1	127.352	42,3	173.588	57,7
Године старости												
Млади (15-29)	45.999	14,4	19.328	42,0	26.671	58,0	41.728	13,9	17.730	42,5	23.997	57,5
30-49	143.271	44,7	56.543	39,5	86.727	60,5	129.574	43,1	51.195	39,5	78.379	60,5
50-64	131.035	40,9	60.361	46,1	70.673	53,9	129.639	43,1	58.427	45,1	71.212	54,9
Ниво квалификације												
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	120.478	37,6	52.740	43,8	67.738	56,2	115.065	38,2	49.925	43,4	65.140	56,6
Средње образовање	159.885	49,9	69.865	43,7	90.020	56,3	150.534	50,0	65.357	43,4	85.177	56,6
Високо образовање	39.941	12,5	13.627	34,1	26.314	65,9	35.342	11,7	12.071	34,2	23.271	65,8
Дужина тражења посла												
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	320.304	100,0	136.233	42,5	184.072	57,5	300.940	100,0	127.352	42,3	173.588	57,7

Напомена: Како је у илустрацији приказан просечан број незајослених на евиденцији НСЗ, могуће су грешке заокруживања.

Извор: НСЗ

Жртве породичног насиља је категорија незапослених лица на евиденцији НСЗ која је малобројна и чији се број не мења значајно током година (481 лице или 0,1% у 2021. односно 460 лица или 0,1% у 2022. години). Основна карактеристика ове категорије је да су већина лица жене - чак 71,4% у 2021. и 70,4% у 2022. години. Када се говори о старосној структури, нешто мање од половине ових лица припада старосној доби 30-49 година (48,3% у 2021. и 49,2% у 2022. години), око једне трећине лица су старији (50-64) (29,7% у 2021. и 31% у 2022. години), док млади (15-29) учествују са око једном петином (21,9% у 2021. и 19,8% у 2022. години). Када се посматра ниво образовања, може се рећи да је неповољан, јер више од половине ових лица има средње образовање (54,3% у 2021. и 51,7% у 2022. години), док лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација учествују са 30,8% у 2021. и 33,3% у 2022. години; високо образовање има око 15% лица (14,9% у 2021. и 15% у 2022. години). Подаци о дужини тражења посла за ову категорију лица говоре да нешто више од половине лица (55,6% у 2021. и 47,3% у 2022. години) посао траже краће од 12 месеци, док је друга половина дугорочно незапослена (44,4% у 2021. и 52,7% у 2022. години).

Табела 11. Жртве породичног насиља на евиденцији НСЗ, према карактеристикама, 2021–2022

	2021. просек						2022. просек					
	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Укупно	481	0,1	138	28,6	343	71,4	460	0,1	136	29,6	324	70,4
Године старости												
Млади (15-29)	106	21,9	41	39,1	64	60,9	91	19,8	37	40,1	55	59,9
30-49	232	48,3	54	23,2	179	76,8	226	49,2	55	24,3	171	75,7
50-64	143	29,7	43	29,8	100	70,2	143	31,0	45	31,3	98	68,7
Ниво квалификације												
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	148	30,8	35	23,6	113	76,4	153	33,3	38	24,5	116	75,5
Средње образовање	261	54,3	84	32,3	177	67,7	238	51,7	83	34,7	155	65,3
Високо образовање	71	14,9	18	25,8	53	74,2	69	15,0	16	23,4	53	76,6
Дужина тражења посла												
До годину дана	267	55,6	107	40,1	160	59,9	217	47,3	91	41,8	127	58,2
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	214	44,4	31	14,3	183	85,7	243	52,7	45	18,8	197	81,2

Напомена: Како је у ишњању просечан број незапослених на евиденцији НСЗ, моћуће су грешке заокруживања.

Извор: НСЗ

III Опис и начин спровођења мере

Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 30/10 – др. закон, 88/10, 38/15, 113/17 – др. закон, 113/17 и 49/21) мере активне политике запошљавања (мере АПЗ) дефинишу се као активности усмерене ка унапређењу запослености и врши се њихово таксативно набрајање уз давање кратког описа сваке појединачне мере. Ипак, како би се постигла већа флексибилност у креирању и ревизији мера АПЗ у складу са резултатима праћења и вредновања њихових исхода и утицаја, оставља се могућност да се мере утврђене Законом ближе уреде Акционим планом за спровођење Стратегије запошљавања, као и могућност да се креирају и друге мере АПЗ у складу са потребама тржишта рада, док је НСЗ дата надлежност да општим актом ближе уреди критеријуме, начин и друга питања од значаја за њихово спровођење.

Дакле, иако је дизајн мера АПЗ у примарној надлежности ресорног министарства надлежног за послове запошљавања, општи акти које НСЗ доноси за потребе њиховог спровођења, као и конкретни јавни позиви за њихову реализацију, оствариће утицај на њихов коначан изглед.

Акционим планом за период од 2021. до 2023. године за спровођење Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Сл. гласник РС“, број 30/21) (Акциони план) прецизира се да је субвенција

за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих једнократни финансијски подстицај који се одређује само за послодавце из приватног сектора, такстативно се набрајају категорије теже запошљивих незапослених лица за чије се запошљавање може остварити субвенција, наводи се висина субвенције према степену развијености ЈЛС и према категорији незапослених, као и период у ком се прати реализација мере, односно дужина уговорне обавезе послодавца.

Субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих подразумева финансијски подстицај, у једнократном износу, послодавцима из приватног сектора, за запошљавање незапослених лица и то:

- ◆ млади до 30 година старости – без завршеног средњег образовања, млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама;
- ◆ старији од 50 година;
- ◆ Роми;
- ◆ особе са инвалидитетом;
- ◆ радно способни корисници новчане социјалне помоћи;
- ◆ незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци;
- ◆ жртве породичног насиља.

Висина субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих према степену развијености јединица локалне самоуправе утврђеним у складу са посебним прописом Владе износи:

- ◆ за прву и другу групу – 200.000,00 динара по кориснику;
- ◆ за трећу групу – 225.000,00 динара по кориснику;
- ◆ за четврту групу и девастирана подручја – 250.000,00 динара по кориснику.

Наведени износи субвенције за запошљавање следећих категорија теже запошљивих лица и то:

- ◆ особе са инвалидитетом;
- ◆ радно способни корисници новчане социјалне помоћи;
- ◆ млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама;
- ◆ жртве породичног насиља,

увећавају се за 20% иако да износе:

- ◆ за прву групу и другу групу – 240.000,00 динара по кориснику;
- ◆ за трећу групу – 270.000,00 динара по кориснику;
- ◆ за четврту групу и девастирана подручја – 300.000,00 динара по кориснику.

Реализација се траја 12 месеци.

Ради реализације мере НСЗ расписује јавни позив у складу са Законом о запошљавању и осигурању за случај незапослености, Акционим планом и Правилником о критеријумима, начину и другим питањима од значаја за спровођење мера активне политике запошљавања („Сл. гласник РС“, бр. 102/15, 5/17 и 9/18) (Правилник) у првом кварталу текуће календарске године.

Јавним позивом НСЗ ближе се уређују и разрађују критеријуми постављени у оквиру Акционог плана и општег акта НСЗ, као и начин спровођења мере.

На првом месту прецизира се да су средства додељена по основу субвенције de minimis државна помоћ² и

2 Помоћ мале вредности (de minimis помоћ) је помоћ која нема значајан утицај на нарушавање конкуренције на тржишту и на трговину између Републике Србије и земаља чланица Европске уније. De minimis помоћ се не пријављује Комисији, већ одлуку о оправданости доделе доноси давалац de minimis помоћи, који обавештава Комисију о додељеној de minimis помоћи. Уредбом о правилима и условима за доделу помоћи мале вредности (de minimis помоћи) ближе се уређују правила и услови за доделу помоћи мале вредности, одређује горња граница износа de minimis помоћи, кумулација, као и обавезе давалаца и корисника de minimis помоћи.

прописују се услови које послодавац мора да испуни да би могао да оствари право на субвенцију, односно разлози због којих то право не може да оствари.

Послодавац **може да оствари право** на субвенцију за запошљавање лица из категорије теже запошљивих уколико:

- ◆ припада приватном сектору са статусом предузетника или правног лица код којих је удео приватног капитала у власничкој структури 100%;
- ◆ регистрован је и није имао прекид обављања делатности најмање три месеца пре датума подношења захтева;
- ◆ измирује обавезе по основу пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање у законским роковима и има најмање једног запосленог (под запосленим лицем, у складу са законом, подразумева се свако лице пријављено на обавезно социјално осигурање);
- ◆ последњих шест месеци није био дуже од 30 дана непрекидно евидентиран у регистру дужника принудне наплате Народне банке Србије;
- ◆ измирио је раније уговорне и друге обавезе према НСЗ, осим за обавезе чија је реализација у току, уколико исте редовно измирује;
- ◆ налази се у дозвољеном оквиру опредељеног износа за *de minimis* државну помоћ у текућој фискалној години и претходне две фискалне године, у складу са прописима за доделу државне помоћи;
- ◆ не запошљава лица која су у периоду од шест месеци пре подношења захтева за доделу субвенције била у радном односу код тог послодавца, односно код послодавца који је оснивач или повезано лице са послодавцем, подносиоцем захтева.

Право на субвенцију **не могу остварити** послодавци:

- ◆ код којих се број запослених смањило у претходна три месеца, осим у случају природног одлива запослених и других оправданих разлога (остваривање права на пензију, смрт запосленог, отказ од стране запосленог и истек рада на одређено време);
- ◆ који су користили субвенцију по јавном позиву за иста лица у току претходне три године, рачунајући од дана одобравања средстава;
- ◆ који обављају делатности које се не финансирају према списку делатности који је саставни део овог јавног позива (делатности које се не финансирају приказују се у на нивоу група у оквиру класификације делатности: трговина електричном енергијом и трговина гасовитим горивима преко гасоводне мреже; највећи број група у сектору трговине на велико и мало; такси превоз; брокерски послови с хартијама од вредности и берзанском робом, услуге мењачница; коцкање и клађење; остале непоменуте личне услужне делатности - осим услуга збрињавања кућних љубимаца (смештај и исхрана, чешљање, чување и тренирање));
- ◆ за раднике које би уступили другом послодавцу;
- ◆ ради запошљавања лица која у том привредном субјекту имају статус оснивача, директора, законских и других заступника, прокуриста, чланова друштва.

На основу расписаног јавног позива заинтересовани послодавци, који испуњавају услове, могу поднети захтев са бизнис планом и прописаном документацијом надлежној организационој јединици НСЗ према месту рада лица, непосредно, путем поште или електронским путем, на прописаном обрасцу који се објављује уз јавни позив или се може добити у свакој организационој јединици НСЗ. Документација за подношење захтева није превише обимна и континуирано се ради на смањењу оптерећења послодавца. Тако су у 2021. години послодавци били у обавези да уз захтев поднесу и изводе/уверења Пореске управе, док је у 2022. години НСЗ вршила проверу преко еУправе. Додатни докази достављају се за услове о којима се не води службена евиденција, а који су од утицаја приликом одлучивања, нпр. уколико подносилац захтева обавља делатност изван седишта послодавца (издвојено место), односно у издвојеном организационом делу (огранак) или обавља и друге делатности поред претежне, а планира субвенционисано запошљавање незапослених лица изван седишта, односно у делатностима које нису претежне и као такве регистроване у Агенцији за привредне регистре (АПР). Потреба да се достави доказ да се поред претежне обавља и додатна делатност претходно се налазила само у интерним инструкцијама НСЗ, али да би се унапредила транспарентност и правовремена информисаност послодавца, информација је сада, односно од 2022. године доступна и у оквиру јавног позива.

У оквиру јавног позива заинтересовани послодавци могу се упознати са бодовном листом и бројем бодова који постављени критеријуми за рангирање захтева носе. Тако ће послодавци коју своју **делатност** обављају у оквиру производње, производног занатства, здравствених и интелектуалних услуга, остварити највише бодова - 15, послодавци који обављају услужно занатство, остале услужне делатности и делатност грађевинарства оствариће 8 бодова, послодавци у сектору услуга - хотели, ресторани и остале услуге оствариће 5 бодова, док остале делатности

у оквиру овог дела неће остварити додатне бодове. Послодавци **који дуже обављају делатност** оствариће већи број бодова (више од 3 године - 10 бодова, 1-3 године – 8 бодова и до једне године 5 бодова). Као посебна категорија препознаје се и **претходно коришћење средстава по основу доделе субвенције**, тако да ће се послодавци који су задржали више од 50% лица за која су претходно остварили субвенцију наградити са 15 бодова, они који су задржали мање од 50% са 10 бодова, а они који нису задржали ниједно лице неће остварити бодове у оквиру ове категорије/критеријума. Треба напоменути да се задржавање лица не односи на тренутак подношења захтева од стране послодавца, већ на 180-ти дан по изласку из мере/уговорне обавезе. Послодавац који није раније користио средства НСЗ добиће највише, односно 20 бодова. Коначно, послодавци који су у претходна 3 месеца **повећали број запослених** оствариће додатних 15 бодова.

У 2022. години у оквиру бодовне листе додат је нови критеријум који се односи на **претходно коришћење средстава по основу доделе субвенције за samozapošljavanje** (по јавним позивима из 2019, 2020 и 2021. године, које је организовала и финансирала делимично или у целости НСЗ), тако да ће ови послодавци добити додатних 5 бодова. Овај критеријум убачен је како би се пружила подршка почетницима у пословању и унапредила одрживост претходно подржаног samozapošljavanja. Максималан број бодова који послодавац може да оствари је остао исти (60 бодова), тако да је увођење овог критеријума ишло на уштрб смањења броја бодова за повећање броја запослених у претходна 3 месеца (са 15 на 10 бодова).

Број новозапослених за које се тражи субвенција у односу на број запослених може да буде највише 5:1. НСЗ приликом одлучивања по поднетом захтеву процењује оправданост укључивања броја лица из захтева са бизнис планом. Дакле процена НСЗ односи се само на број лица, не и на оцену планиране инвестиције и бизнис плана послодавца као таквих. У складу са наведеним **захтев послодавца се не мора усвојити у целости, за укупно тражени број лица, већ се може усвојити и делимично**. На овај начин НСЗ позитивно одлучује по захтевима већег броја послодавца, јер би се у супротном могло десити да се усвајањем једног захтева послодавца који тражи субвенцију за запошљавање већег броја лица, целокупна квота филијале утроши на потребе само једног или неколико послодавца.

Одлука о одобравању субвенције доноси се на основу ранг-листе, а након провере испуњености услова јавног позива, у року од 30 дана од дана подношења захтева.

Приликом рангирања захтева и доношења одлуке НСЗ користи тзв. пливајуће ранг-листе, односно пресек се ради периодично, а филијалама је препуштено да саме одреде када ће то бити, односно када ће доносити одлуку о одобравању субвенције (два пута месечно, једном месечно...). Уколико прође више од 30 дана, а захтев послодавца није обухваћен одлуком, шаље се обавештење послодавцу да испуњава услове за доделу субвенције, али да због квоте није обухваћен и да ће бити обухваћен када се обезбеде додатна финансијска средства. Послодавци се обавештавају да су на чекању. НСЗ у току године ради прерасподеле средстава, тако да се обухвати највећи број послодавца, али не прођу одмах сви. Треба напоменути и да послодавци могу више пута у току године поднети захтев.

Јавним позивом из 2021. године прописано је да уколико постоји већи број захтева са истим бројем бодова, предност се даје захтевима који имају више бодова по појединачним критеријумима, и то следећим редоследом: пораст броја запослених, проценат запослених лица код подносиоца захтева, дужина обављања и делатност послодавца. Уколико постоји већи број захтева са истим бројем бодова по појединачним критеријумима, одлучиће се по редоследу подношења захтева. У 2022. години решење је поједностављено, уколико постоји већи број захтева са истим бројем бодова, одлучиће се по редоследу подношења захтева.

Одлука о одобравању субвенције се штампа и уз њу се припрема обавештење за послодавца, где се наводи шта послодавац даље треба да уради и шта да припреми за закључење уговора. Обавештење и Одлука се достављају редовном поштом, али НСЗ користи и друге начине комуникације (телефонски позив, имејл...) да би била сигурна да је послодавац благовремено обавештен.

Када се донесе Одлука, запослени који ради на јавном позиву исту доставља одељењу за посредовање са информацијом које категорије лица је послодавац заинтересован да запосли. Од тог тренутка се активира одељење за посредовање, ступа у контакт са послодавцем и распитује се да ли послодавац има своје/а лица која жели да запосли или му је потребна подршка НСЗ у проналажењу кандидата. Уколико послодавац самостално предлаже лица врши се провера њиховог статуса, односно да ли испуњавају услове за укључивање у меру. Уколико је пак, послодавцу потребна подршка у проналажењу кандидата, НСЗ ће извршити предселекцију лица за послодавца, између којих ће он извршити коначан избор. У сваком случају да би се незапослено лице укључило у меру, оно мора припадати категорији теже запошљивих лица за чије се запошљавање може остварити субвенција у складу са Акционим планом и мера мора бити договорена у оквиру његовог индивидуалног плана запошљавања (ИПЗ).

Директор филијале НСЗ по овлашћењу директора НСЗ (или други запослени којег овласти директор НСЗ) и подносилац захтева у року од 45 дана од дана доношења Одлуке **закључују уговор којим се уређују међусобна права и обавезе и на основу кога се врши исплата средстава**. Изузетно, уколико од датума доношења одлуке до

краја календарске године има мање од 45 дана, уговор се закључује до краја те календарске године.

У циљу закључивања уговора подносилац захтева је у обавези да достави прописану документацију и одговарајућа **средства обезбеђења** испуњења уговорних обавеза. У 2022. години донекле је релаксирана обавеза послодавца, повећањем износа за које послодавац мора да обезбеди банкарску гаранцију са 2.000.001,00 динара на 3.000.001,00 динара. Приликом повећања износа НСЗ је као оријентир користила број лица по субвенцијама и исти лимит се користи за све мере АПЗ. Према подацима НСЗ нема пуно банкарских гаранција као средстава обезбеђења и очекивано је да и послодавци гледају да се уклопе у дате износе и врше калкулације, јер издавање банкарске гаранције представља додатни трошак за њих.

Послодавац – корисник субвенције је у складу са закљученим уговором дужан да:

- ◆ лица за која је остварио право на субвенцију и са којима је засновао радни однос на неодређено време са пуним радним временом, у складу са законом, задржи у радном односу, при чему НСЗ прати реализацију уговорне обавезе 12 месеци; у случају престанка радног односа са лицем за које је остварено право, послодавац је у обавези да у року од 30 дана од дана престанка радног односа заснује радни однос са другим незапосленим са евиденције НСЗ који припада категорији теже запошљивих за коју је одређена иста висина субвенције, у складу са јавним позивом; потребно је да то лице задржи у радном односу на неодређено време са пуним радним временом, у складу са законом, најмање до истека уговором предвиђеног рока увећаног за период у коме је извршена замена; изузетно, могуће је извршити замену лица другим незапосленим лицем које припада категорији теже запошљивих за коју је одређен већи износ субвенције од одобрене, с тим да НСЗ нема обавезу исплате разлике у висини субвенције; пре укључивања у меру/замену, НСЗ врши проверу испуњености законских и услова овог јавног позива за незапослено лице;
- ◆ измирује обавезе по основу пореза и доприноса за обавезно социјално осигурање, у складу са законом;
- ◆ у току трајања уговорне обавезе не уступа лица / замену лица, за која је остварио право на субвенцију, другом послодавцу ради обављања послова под његовим надзором и руковођењем, у складу са законом;
- ◆ задржи лица за која је остварио право на субвенцију/замену, у периоду реализације уговорне обавезе, на територији јединице локалне самоуправе (ЈЛС) истог или нижег степена развијености од ЈЛС на којој је остварио право на субвенцију;
- ◆ омогући НСЗ праћење реализације уговорне обавезе и увид у обављање делатности;
- ◆ достави НСЗ доказе о реализацији уговорне обавезе;
- ◆ обавести НСЗ о свим променама које су од значаја за реализацију уговора, у року од 8 дана од дана настанка промене.

У случају неиспуњења или делимичног испуњења обавеза из уговора, корисник субвенције је у обавези да врати цео или сразмерни износ исплаћених средстава увећан за законску затезну камату од дана преноса средстава.

Иако се у уговору посебно наводи да је послодавац дужан да омогући НСЗ праћење реализације уговорне обавезе и увид у обављање делатности, НСЗ не врши такве непосредне провере, односно не контактира и не посећује послодавца након закључења уговора. НСЗ реализацију уговорне обавезе послодавца прати тако што најмање једном у три месеца врши проверу у систему, у регистру АПР се проверава да ли послодавац послује и да ли је активан, а у евиденцији ЦРОСО се проверава да ли су лица у радном односу код послодавца. Уколико НСЗ констатује да је радни однос престао моментално се обраћа послодавцу за замену лица, ако сам послодавац није одреаговао на време. Додатно, прати се и место рада лица, ако је дошло до премештаја, лице мора да ради у месту са истим или нижим степеном развијености у односу на место за које је остварена субвенција. Након истека уговорне обавезе, НСЗ се писаним путем обраћа послодавцу да достави доказе да су плаћени порези и доприноси за обавезно социјално осигурање. Ревносни и одговорни послодавци ће сами доставити доказе по истеку уговорне обавезе. Иако послодавци више немају обавезу да уз захтев за доделу субвенције доставе и доказе да редовно извршавају обавезе уплате пореза и доприноса, приликом провере испуњења уговорне обавезе послодавца потреба за достављањем доказа остаје будући да НСЗ још увек не може да врши појединачну проверу лица.

IV Реализација мере и карактеристике учесника - незапослених лица и послодаваца

Јавни позив послодавцима за доделу субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих је у 2021. години расписан 2. априла, а у 2022. години 31. јануара. Нешто каснији датум расписивања јавног позива у 2021. условљен је усвајањем Стратегије запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године 25. фебруара 2021. године, односно усвајањем Акционог плана за први трогодишњи период њеног спровођења 18. марта 2021. године, након чега је било потребно усвојити и Програм рада НСЗ за 2021. годину, пре расписивања јавних позива. Јавни позив за доделу субвенције послодавцима отворен је по правилу до 30. новембра текуће године, што је био случај и у посматраним годинама. Потписивање првих уговора са послодавцима којима је одобрена субвенција реализује се доста брзо, тако је први уговор у 2021. години потписан 14. априла, а у 2022. години 1. марта, док је последњи уговор у обе посматране године закључен 30. децембра, што указује да се мера реализује до самог краја календарске године.

Ипак, због ограничених квота, за мањи број послодаваца захтеви нису били усвојени у целости, иако су испуњавали услове. У 2021. години за 39 послодаваца није одобрена субвенције за запошљавање 64 лица, док је у 2022. години то био случај за 49 послодавца и 64 лица.

Што се тиче **замене лица** у току трајања уговорне обавезе послодавца, у 2021. години је 226 послодаваца извршило 318 замена лица, док је број у 2022. години био нешто мањи, односно 182 послодаваца је извршило 255 замена лица. Могућност предвиђена чланом 130.а Правилника, да други послодавац преузме лице, ређе се користи од када је уговорна обавеза послодавца скраћена са две на једну годину и у просеку то буде до 10 послодавца на годишњем нивоу.

Као што је претходно напоменуто, у случају неиспуњења или делимичног испуњења обавеза из уговора, корисник субвенције је у обавези да **врати исплаћена средства**. У 2021. години 47 послодавца врши повраћај средстава по уговорима за 70 лица, а у 2022. години 20 послодавца врши повраћај за 23 лица, с тим да уговорна обавеза није истекла свим послодавцима из 2022. године.

Имајући у виду да се различити износи субвенције одобравају зависно од степена развијености ЈЛС, потребно је сагледати послодавце и лица укључена у меру разврстане према степену развијености ЈЛС.

Табела 12. Послодавци и лица укључена у меру према степеном развијености јединица локалне самоуправе, 2021-2022

Степен развијености ЈЛС	2021.		2022.	
	Број послодаваца	Број укључених лица	Број послодаваца	Број укључених лица
I и II група	1.039	1.368	1.059	1.412
I група	682	910	649	882
II група	357	458	410	530
III група	605	758	565	693
IV група и девастирана подручја	506	686	505	670
IV група	316	423	303	397
Девастирана подручја	190	263	202	273
Без податка	12	21	16	27
Укупно	2.162	2.833	2.145	2.802

Извор: НСЗ

Распон од 50, односно 60 хиљада динара у износу субвенције по лицу није остварио значајнији утицај тако да је запошљавање уз субвенцију свакако најучесталије у најразвијенијим ЈЛС које припадају I групи и најређе у IV групи, односно у девастираним подручјима.

Лица укључена у меру

Број лица укључених у меру – Субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих, готово је једнак у две посматране године, тако је у 2021. години укључено 2.833 лица, а у 2022. години, само 31 лице мање, односно 2.802 лица.

Уколико се укупно учешће лица у мери посматра према полу приметна је позитивна дискриминација. Заступљеност жена била је за 1 п.п. већа у односу на мушкарце у 2021. години, и за 5,2 п.п. у 2022. години. Посматрано према годинама старости очекивано највеће учешће, готово 50% има категорија 50-64, која се и препознаје као посебна категорија незапослених лица за које послодавац може остварити субвенцију, без додатних фактора рањивости као што је то случај код младих 15-29. Образовна структура лица укључених у меру донекле прати образовну структуру укупног броја лица на евиденцији НСЗ, али је учешће лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација за 6,9 п.п. мање у односу на њихово учешће на евиденцији у 2021. години и 9,1 п.п. мање у 2022. години, на уштрб већег укључивања лица са средњим образовањем. Посматрано према дужини тражења посла, значајно учешће имају дугорочно незапослени, као посебна категорија незапослених лица за које послодавац може остварити субвенцију (око 57%).

Табела 13. Карактеристике лица укључених у меру, у 2021. и у 2022. години

	2021.		2022.	
	Број	Учешће у укупном броју, у %	Број	Учешће у укупном броју, у %
Пол				
Мушкарци	1.401	49,5	1.328	47,4
Жене	1.432	50,5	1.474	52,6
Године старости				
Млади (15-29)	592	20,9	580	20,7
30-49	884	31,2	843	30,1
50-64	1.357	47,9	1.379	49,2
Образовање				
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација*	768	27,1	722	25,8
Средње образовање	1.685	59,5	1.712	61,1
Високо образовање	380	13,4	368	13,1
Дужина тражења посла				
До годину дана	1.206	42,6	1.187	42,4
До 3 месеца	542	19,1	622	22,2
Дугорочно незапослени (дуже од 12 месеци)	1.627	57,4	1.615	57,6
Дугорочно незапослени (1 до 2 године)	703	24,8	698	24,9
Веома дуго незапослени (дуже од 2 године)	924	32,6	917	32,7
УКУПНО	2.833		2.802	

Извор: НСЗ

Старији од 50 година и дугорочно незапослени као две најекстензивније постављене категорије теже запошљивих бележе и највеће учешће у мери у обе посматране године, али уколико се учешће категорија посматра у односу на бројност категорије на евиденцији НСЗ, може се приметити да је учешће ОСИ најзначајније.

Табела 14. Категорије теже запошљивих укључених у меру, у 2021. и у 2022. години

Категорије теже запошљивих*	2021.			2022.		
	Број	Учешће у укупном броју укључених у меру, у %	Учешће у категорији на евиденцији НСЗ, у %	Број	Учешће у укупном броју укључених у меру, у %	Учешће у категорији на евиденцији НСЗ, у %
Млади без завршеног средњег образовања	135	4,8	0,6	128	4,6	0,7
Млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама	1	0,03	2,9	0	/	/
Старији од 50 година	1.357	47,9	0,7	1.379	49,2	0,8
Роми	369	13	1,3	380	13,6	1,3
ОСИ	361	12,7	2,8	332	11,8	2,8
Радно способни корисници НСП	97	3,4	0,2	66	2,4	0,1
Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци	1.627	57,4	0,5	1.615	57,6	0,5
Жртве породичног насиља	6	0,2	1,2	3	0,1	0,7

* Лица могу припадати више од једној категорији теже запошљивих

Извор: НСЗ

Посматрајући карактеристике сваке од категорија теже запошљивих укључених у меру у 2021. години може се приметити неколико ствари. У категорији младих без завршеног средњег образовања приметно је доминатно учешће младих мушкараца у односу на младе жене (за 34,8 п.п.), иако је на евиденцији НСЗ међу младима без завршеног средњег образовања у 2021. години било више младих жена (54,2%). Подзаступљеност жена присутна је и у категорији Роми (за 18,6 п.п.), иако су као и младе жене без средњег образовања, Ромкиње нешто бројније на евиденцији НСЗ (50,5%). Ове две категорије карактерише и значајније учешће лица која су на евиденцији НСЗ била краће од годину дана пре укључивања у меру, код младих без завршеног средњег образовања то учешће је 74,8%, а код Рома 88%. Поред ове две категорије, једино се још у категорији ОСИ среће веће учешће лица која су на евиденцији била краће од годину дана (58,2%). Као што је и очекивано две најбројније категорије старији од 50 година и дугорочно незапослени се у одређеној мери преклапају, тако да је 53% старијих од 50 година истовремено и дугорочно незапослено, док је 44,3% дугорочно незапослених старије од 50 година. Образовна структура свих категорија, изузев младих без средњег образовања је равномерна и усклађена са општим стањем на евиденцији НСЗ, односно са већим учешћем лица са средњим образовањем, затим следе лица без квалификације и са ниским нивоом квалификација, и на крају лица са високим образовањем. Уколико посматрамо старосну структуру по категоријама, у категорији ОСИ и дугорочно незапослених највеће учешће има старосна група 50-64, док је у категорији корисника НСП учешће групе 50-64 готово изједначено са групом 30-49. Мања заступљеност ове групе бележи се једино у категорији Роми. Категорије младих у домском смештају, хранитељским и старатељским породицама и жртве породичног насиља не могу се посебно посматрати по карактеристикама лица због јако малог узорка, односно броја укључених лица.

Табела 15. Категорије теже запошљивих, по карактеристикама (пол, године старости, образовање, дужина тражења посла), у 2021. години

Категорија	Пол		Године старости			Образовање			Дужина тражења посла	
	М.	Ж.	15-29	30-49	50-64	Без квал. и са ниским нивоом квал.	Средње образовање	Високо образовање	До годину дана	Дуг. нез. (дуже од 12 м.)
Млади без завршеног средњег образовања	91	44	135	/	/	135	/	/	101	34
Млади у домском смештају, хран. и старат. пород.	/	1	1	/	/	/	1	/	1	/
Старији од 50 година	679	678	/	/	1.357	404	817	136	636	721
Роми	219	150	136	211	22	103	224	42	325	44
ОСИ	175	186	48	145	168	88	238	35	210	151
Радно способни корисници НСП	49	48	16	42	39	36	53	8	24	73
Нез. који се налазе на евид. дуже од 12 месеци	757	870	334	572	721	356	997	274	/	1.627
Жртве пор. насиља	/	6	1	3	2	2	3	1	4	2

Извор: НСЗ

Карактеристике категорија лица укључених у меру у 2022. години не разликују се битно у поређењу са 2021. годином. Учешће младих Ромкиња додатно је смањено у 2022. години (22,6 п.п. мање у односу на младе Роме), иако је њихово учешће на евиденцији НСЗ нешто веће (за 0,3 п.п.) у односу на 2021. годину. Категорију младих без завршеног средњег образовања и Роме и даље карактерише значајније учешће лица која су на евиденцији НСЗ била краће од годину дана пре укључивања у меру, с тим да је у 2022. години оно додатно повећано, тако да код младих без завршеног средњег образовања износи 86%, а код Рома 92,9%. Треба напоменути, да као и 2021. и у 2022. години такве карактеристике учесника у мери не прате карактеристике ових категорија у укупној евиденцији НСЗ. Наиме, обе посматране категорије бележе доминантније учешће лица која посао траже дуже од годину дана. У категорији ОСИ, која поред наведених такође бележи веће учешће лица која су на евиденцији била краће од годину дана, то учешће је благо смањено у 2022. години и износи 53,9%.

Табела 16. Категорије шже зајошљивих, по карактеристикама (пол, године старости, образовање, дужина тражења посла), у 2022. години

Категорија	Пол		Године старости			Образовање			Дужина тражења посла	
	М.	Ж.	15-29	30-49	50-64	Без квал. и са ниским нивоом квал.	Средње образовање	Високо образовање	До годину дана	Дуг. нез. (дуже од 12 м.)
Млади без завршеног средњег образовања	87	41	128	/	/	128	/	/	110	18
Млади у домском смештају, хран. и старат. пород.	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
Старији од 50 година	649	730	/	/	1.379	387	857	135	629	750
Роми	233	147	160	199	21	117	230	33	353	27
ОСИ	155	177	46	96	190	90	206	36	179	153
Радно способни корисници НСП	36	30	12	28	26	19	44	3	18	48
Нез. који се налазе на евид. дуже од 12 месеци	674	941	158	558	750	307	1023	285	/	1.615
Жртве пор. насиља	/	3	/	2	1	1	1	1	2	1

Извор: НСЗ

Послодавци укључени у меру

Број послодаваца укључених у меру приближно је једнак у две посматране године, у **2021. години** учешће у мери узело је **2.162 послодавца**, а у **2022. години**, **17 послодаваца** мање, односно **2.145 послодаваца**.

Посматарјући послодавце према сектору делатности, највећи број послодаваца у обе посматране године послује у секторима: прерађивачка индустрија; стручне, научне, иновационе и техничке делатности; услуге смештаја и исхране; грађевинарство; и трговина на велико и трговина на мало, поправка моторних возила и мотоцикала. Далеко највећи број послодаваца, али и укључених лица је у сектору прерађивачке индустрије, иако је тај број нешто мањи у 2022. години. На другом месту су стручне, научне, иновационе и техничке делатности. Сектор трговина на велико и трговина на мало; поправка моторних возила и мотоцикала је у 2021. години био на трећем месту по броју послодавца, али не и по броју запослених, док је у 2022. години овај сектор био пети по учесталости како броја послодавца, тако и броја укључених лица. Сектор услуга и смештаја је у 2021. години био четврти по броју послодаваца укључених у меру и трећи по броју укључених лица, док је у 2022. години био трећи по оба критеријума. Пето место у 2021. години, односно четврто у 2022. години заузео је сектор грађевине.

Табела 17. Послодавци који су остварили субвенцију према сектору делатности, 2021-2022

Сектор делатности	2021.		2022.	
	Број послодаваца	Број укључених лица	Број послодаваца	Број укључених лица
Пољопривреда, шумарство и рибарство	50	62	35	44
Рударство	4	4	/	/
Прерађивачка индустрија	750	1.049	700	939
Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	2	4	1	1
Снабдевање водом; Управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сл.активности	9	9	15	20
Грађевинарство	186	236	190	242
Трговина на велико и трговина на мало; Поправка моторних возила и мотоцикала	214	249	188	228
Саобраћај и складиштење	95	107	82	97
Услуге смештаја и исхране	193	276	221	306
Информисање и комуникације	41	49	28	37
Финансијске делатности и делатност осигурања	2	2	1	1
Пословање некретнинама	11	13	14	20
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	274	335	280	349
Административне и помоћне услугне делатности	65	120	86	135
Образовање	34	40	38	45
Здравствена и социјална заштита	75	95	85	106
Уметност; Забава и рекреација	11	13	18	18
Остале услужне делатности	146	170	163	214
Укупно	2.162	2.833	2.145	2.802

Извор: НСЗ

Информације о послодавцима НСЗ преузима из базе ЦРОСО која не садржи податак о величини предузећа према броју запослених, јер тај податак није обавезан за унос у Пријаву на осигурање. Како је за чак 84% послодаваца који су остварили субвенцију податак о величини недоступан, није могуће адекватно анализирати ову карактеристику послодаваца.

Табела 18. Послодавци који су остварили субвенцију према величини³, 2021-2022

Величина	2021.		2022.	
	Број послодаваца	Број укључених лица	Број послодаваца	Број укључених лица
Микро	56	63	63	77
Мало	272	392	253	366
Средње	26	63	17	28
Велико	2	2	2	7
Без податка	1.806	2.313	1.810	2.324
Укупно	2.162	2.833	2.145	2.802

Извор: НСЗ

V Анализа бруто ефеката

Приступ подацима ЦРОСО омогућава НСЗ да прати резултате запошљавања учесника након изласка из мере. За учеснике мере у 2022. години, период од шест месеци након истека уговорне обавезе у тренутку израде ове анализе није прошао. Ефекте мере након истека уговорне обавезе могуће је испратити за субвенције из 2021. године, што је НСЗ и урадила током априла 2023. године генеришући извештаје о бруто ефектима.

Бруто ефекат за учеснике мере представља статус запослености лица (запослен или није запослен) на 180-ти дан након изласка из мере/завршетка уговорне обавезе (која траје 12 месеци).

Број лица укључених у меру у 2021. години износио је 2.833 лица, а у априлу 2023. године, када су бруто ефекти мерени, за 322 лица још увек није истекао период за мерење ефеката. То значи да су **ефекти на запошљавање испитивани за 2.511 лица која су изашла из мере**, што је 88,6% од укупног броја учесника мере.

Бруто ефекат субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години износи 53,7% (52,8% за мушкарце и 54,6% за жене). То значи да је 1.349 лица (664 мушкараца и 685 жена) која су учествовала у мери било запослено на 180-ти дан након истека уговорне обавезе.

Анализа бруто ефеката указује на следеће:

- ◆ старосна структура: бруто ефекти за две категорије лица – младе (15-29) и радну снагу старости 30-49 година на приближно су истом нивоу и износе 66,7% и 67,2% респективно; бруто ефекти за старија лица (50-64) износе 39,7%, што је за око 27 п.п. ниже у односу на претходне две старосне категорије;
- ◆ ниво образовања: бруто ефекти за лица са средњим образовањем су најнижи и износе 47%; већи бруто ефекти бележе се за лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација који износе 48,6%, док највише бруто ефекте бележе високо образовани – 58,2%. Разлика у бруто ефектима високо образованих и лица са средњим образовањем износи 11,2 п.п. у корист високообразованих;
- ◆ дужина тражења посла: бруто ефекти за лица која посао траже до годину дана (58,5%) су за 8,3 п.п. виши од ефеката за дугорочно незапослена лица (50,2%).

3 Величина послодавца исказана је искључиво према критеријуму броја запослених.

Табела 19. Бруто ефекти субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години, према карактеристикама лица

Карактеристике лица	Учесници у мери за које је завршена уговорна обавеза			Број запослених на 180 дан након заврштека уговорне обавезе / БРУТО ЕФЕКТИ					
	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Укупно	2.511	1.257	1.254	1.349	53,7	664	52,8	685	54,6
Године старости									
Млади (15-29)	511	288	223	341	66,7	186	64,6	155	69,5
30-49	777	346	431	522	67,2	235	67,9	287	66,6
50-64	1.223	623	600	486	39,7	243	39,0	243	40,5
Образовање									
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	691	368	323	336	48,6	187	50,8	149	46,1
Средње образовање	1.685	839	846	792	47,0	389	46,4	403	47,6
Високо образовање	380	150	230	221	58,2	88	58,7	133	57,8
Дужина тражења посла									
До годину дана	1.060	569	491	620	58,5	328	57,6	292	59,5
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	1.451	688	763	729	50,2	336	48,8	393	51,5

Извор: НСЗ, на основу података ЦРОСО

Субвенција послодавцима је мера АПЗ намењена за запошљавање категорија теже запошљивих лица, па је потребно сагледати и бруто ефекте према тим категоријама. **Највиши бруто ефекат се бележи код категорије Роми и он износи 74,6%** (што је за 20,9 п.п. више у односу на укупан бруто ефекат мере). На приближно истом нивоу налазе се бруто ефекти за три категорије теже запошљивих лица - младе без завршеног средњег образовања 58,8%, радно способне кориснике НСП 58% и ОСИ 56,8%. Половина од укључених лица (бруто ефекат 50,2%) је запослена када су у питању незапослени који се налазе на евиденцији дуже од 12 месеци. **Најнижи бруто ефекат, који је за 14 п.п. нижи од укупног бруто ефекта мере, имају старији од 50 година (39,7%).**

Уколико се посматра родна перспектива, закључује се да су **бруто ефекти код мушкараца на вишем нивоу него код жена код само две категорије теже запошљивих – радно способних корисника НСП (разлика од 20,5 п.п.) и младих без завршеног средњег образовања (разлика од 16,6 п.п.)**. Код осталих категорија⁴, бруто ефекти код жена су на вишем нивоу, али је тај ниво знатно нижи него код две претходно поменуте категорије – код старијих од 50 година разлика износи 1,5 п.п. у корист жена, код Рома 3,6 п.п., код ОСИ 1,5 п.п., док код незапослених који се налазе на евиденцији дуже од 12 месеци разлика износи 2,7 п.п.

4 Изузев код категорије млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама - једно лице је било укључено у меру, али није остало запослено након истека уговорне обавезе, и код категорије жртве породичног насиља - сва укључена лица у меру су женског пола, па су самим тим и сва запослена лица женског пола.

Табела 20. Бруто ефекти субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години, према категоријама теже запошљивих

Категорија теже запошљивих*	Учесници у мери за које је завршена уговорна обавеза			Број запослених на 180 дан након завршетка уговорне обавезе / БРУТО ЕФЕКТИ					
	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
Млади без завршеног средњег образовања	119	83	36	70	58,8	53	63,9	17	47,2
Млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама	1	0	1	0	/	0	/	0	/
Старији од 50 година	1.223	623	600	486	39,7	243	39,0	243	40,5
Роми	315	186	129	235	74,6	136	73,1	99	76,7
ОСИ	296	150	146	168	56,8	84	56,0	84	57,5
Радно способни корисници НСП	88	44	44	51	58,0	30	68,2	21	47,7
Незапослени који се налазе на евиденцији дуже од 12 месеци	1.451	688	763	729	50,2	336	48,8	393	51,5
Жртве породичног насиља	6	0	6	3	50,0	0	/	3	50,0

* Напомена: Лица могу припадати више од једној категорији теже запошљивих

Извор: НСЗ, на основу података ЦРОСО

Као што је већ поменуто, највиши бруто ефекат се бележи код категорије Рома, и он износи 74,6%, што је за 20,9 п.п. више у односу на укупан бруто ефекат мере (53,7%). Даља анализа бруто ефеката ове категорије теже запошљивих указује на следеће:

- ◆ родни аспект: веће бруто ефекте су оствариле жене (76,7%) у односу на мушкарце (73,1%) – разлика од 3,6 п.п. у корист жена;
- ◆ старосна структура: највиши бруто ефекти се бележе за младе (15-29) а износе 78,3%, док за радну снагу старости 30-49 година су нешто нижи, на нивоу од 75,1%; бруто ефекти за старија лица (50-64) од 47,4%, нижи су за 30,9 п.п. у односу на младе;
- ◆ ниво образовања: бруто ефекти за лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација су најнижи и износе 71,9%; већи бруто ефекти бележе се за лица са средњим образовањем који износе 73,1%, док највише бруто ефекте бележе високо образовани од 90,9%. Разлика у бруто ефектима високо образованих и лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација износи 19 п.п. у корист високообразованих;
- ◆ дужина тражења посла: бруто ефекти за лица која посао траже до годину дана (77,2%) су за 24,3 п.п. виши од ефеката за дугорочно незапослена лица (52,9%).

Табела 21. Бруто ефекти субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години, за категорију Роми

Категорија теже запошљивих	Роми								
	Учесници у мери за које је завршена уговорна обавеза			Број запослених на 180 дан након заврштека уговорне обавезе / БРУТО ЕФЕКТИ					
Карактеристике	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
	315	186	129	235	74,6%	136	73,1%	99	76,7%
Године старости									
Млади (15-29)	115	69	46	90	78,3%	49	71,0%	41	89,1%
30-49	181	106	75	136	75,1%	81	76,4%	55	73,3%
50-64	19	11	8	9	47,4%	6	54,5%	3	37,5%
Образовање									
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	89	53	36	64	71,9%	39	73,6%	25	69,4%
Средње образовање	193	119	74	141	73,1%	84	70,6%	57	77,0%
Високо образовање	33	14	19	30	90,9%	13	92,9%	17	89,5%
Дужина тражења посла									
До годину дана	281	166	115	217	77,2%	124	74,7%	93	80,9%
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	34	20	14	18	52,9%	12	60,0%	6	42,9%

Извор: НСЗ, на основу података ЦРОСО

Друга категорија теже запошљивих која је остварила висок бруто ефекат су **млади без завршеног средњег образовања** који износи 58,8%, што је за 5,1 п.п. више у односу на укупан бруто ефекат мере (53,7%). Анализа родног аспекта указује да су веће бруто ефекте остварили мушкарци (63,9%) у односу на жене (47,2%) – разлика од 16,7 п.п. у корист мушкараца. Када говоримо о аспекту дужина тражења посла, бруто ефекти за лица која посао траже до годину дана (60,7%) су за 7,4 п.п. виши од ефеката за дугорочно незапослена лица (53,3%).

Табела 22. Бруто ефекти субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години, за категорију млади без завршеног средњег образовања

Категорија теже запошљивих	Млади без завршеног средњег образовања								
	Учесници у мери за које је завршена уговорна обавеза			Број запослених на 180 дан након заврштека уговорне обавезе / БРУТО ЕФЕКТИ					
Карактеристике	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
	119	83	36	70	58,8%	53	63,9%	17	47,2%
Године старости									
Млади (15-29)	119	83	36	70	58,8%	53	63,9%	17	47,2%
Образовање									
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	119	83	36	70	58,8%	53	63,9%	17	47,2%
Дужина тражења посла									
До годину дана	89	65	24	54	60,7%	43	66,2%	11	45,8%
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	30	18	12	16	53,3%	10	55,6%	6	50,0%

Извор: НСЗ, на основу података ЦРОСО

Бруто ефекат мере код категорије **радно способних корисника новчане социјалне помоћи** износи 58%, што је за 4,3 п.п. више у односу на укупан бруто ефекат мере (53,7%). Даља анализа бруто ефеката ове категорије теже запошљивих указује на следеће:

- ◆ родни аспект: веће бруто ефекте остварили су мушкарци (68,2%) у односу на жене (47,7%) – разлика од 20,5 п.п. у корист мушкараца;
- ◆ старосна структура: највиши бруто ефекти се бележе за радну снагу старости 30-49 година од 68,4%, док су за младе (15-29) нешто нижи, на нивоу од 68,4%; бруто ефекти за старија лица (50-64) од 44,4%, нижи су за 24 п.п. у односу на радну снагу старости 30-49 година;
- ◆ ниво образовања: бруто ефекти за лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација су највиши и износе 61,8%; нижи бруто ефекти бележе се за лица са средњим образовањем који износе 58,7%, док најниже бруто ефекте бележе високо образовани од 37,5%. Разлика у бруто ефектима високо образованих и лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација износи 24,3 п.п. у корист лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација;
- ◆ дужина тражења посла: бруто ефекти за лица која посао траже до годину дана (72,7%) су за 19,7 п.п. виши од ефеката за дугорочно незапослена лица (53%).

Табела 23. Бруто ефекти субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години, за категорију радно способни корисници новчане социјалне помоћи

Категорија теже запошљивих	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи								
	Учесници у мери за које је завршена уговорна обавеза			Број запослених на 180 дан након заврштека уговорне обавезе / БРУТО ЕФЕКТИ					
Карактеристике	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
	88	44	44	51	58,0%	30	68,2%	21	47,7%
Године старости									
Млади (15-29)	14	7	7	9	64,3%	5	71,4%	4	57,1%
30-49	38	19	19	26	68,4%	15	78,9%	11	57,9%
50-64	36	18	18	16	44,4%	10	55,6%	6	33,3%
Образовање									
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	34	14	20	21	61,8%	12	85,7%	9	45,0%
Средње образовање	46	27	19	27	58,7%	16	59,3%	11	57,9%
Високо образовање	8	3	5	3	37,5%	2	66,7%	1	20,0%
Дужина тражења посла									
До годину дана	22	15	7	16	72,7%	13	86,7%	3	42,9%
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	66	29	37	35	53,0%	17	58,6%	18	48,6%

Извор: НСЗ, на основу података ЦРОСО

Бруто ефекат мере код категорије особе са инвалидитетом износи 56,8%, што је за 3,1 п.п. више у односу на укупан бруто ефекат мере (53,7%). Даља анализа бруто ефеката ове категорије теже запошљивих указује на следеће:

- ◆ родни аспект: веће бруто ефекте остварили су жене (57,5%) у односу на мушкарце (56%) – разлика од 1,5 п.п. у корист жена;
- ◆ старосна структура: највиши бруто ефекти се бележе за радну снагу старости 30-49 година од 70,3%, док су за младе (15-29) нешто нижи, на нивоу од 63,4%; бруто ефекти за старија лица (50-64) од 43,1%, нижи су за 27,2 п.п. у односу на радну снагу старости 30-49 година;
- ◆ ниво образовања: бруто ефекти за лица са средњим образовањем су најнижи и износе 54,8%; виши бруто

ефекти бележе се за лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација који износе 55,6%, док највише бруто ефекте бележе високо образовани од 76%. Разлика у бруто ефектима високо образованих и лица са средњим образовањем износи 20,4 п.п. у корист високо образованих;

- ♦ дужина тражења посла: бруто ефекти за лица која посао траже до годину дана (58,6%) су за 4,5 п.п. виши од ефеката за дугорочно незапослена лица (54,1%).

Табела 24. Бруто ефекти субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години, за категорију особе са инвалидитетом

Категорија теже запошљивих	Особе са инвалидитетом								
	Учесници у мери за које је завршена уговорна обавеза			Број запослених на 180 дан након заврштека уговорне обавезе / БРУТО ЕФЕКТИ					
Карактеристике	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
	296	150	146	168	56,8%	84	56,0%	84	57,5%
Године старости									
Млади (15-29)	41	33	8	26	63,4%	20	60,6%	6	75,0%
30-49	118	50	68	83	70,3%	36	72,0%	47	69,1%
50-64	137	67	70	59	43,1%	28	41,8%	31	44,3%
Образовање									
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	72	40	32	40	55,6%	21	52,5%	19	59,4%
Средње образовање	199	96	103	109	54,8%	52	54,2%	57	55,3%
Високо образовање	25	14	11	19	76,0%	11	78,6%	8	72,7%
Дужина тражења посла									
До годину дана	174	86	88	102	58,6%	48	55,8%	54	61,4%
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	122	64	58	66	54,1%	36	56,3%	30	51,7%

Извор: НСЗ, на основу података ЦРОСО

Нижи бруто ефекат, који је за 3,5 п.п. нижи од укупног бруто ефекта мере (53,7%), имају **незапослени који се налазе на евиденцији дуже од 12 месеци** (50,2%). Даља анализа бруто ефеката ове категорије теже запошљивих указује на следеће:

- ♦ родни аспект: веће бруто ефекте остварили су жене (51,5%) у односу на мушкарце (48,8%) – разлика од 2,7 п.п. у корист жена;
- ♦ старосна структура: највиши бруто ефекти се бележе за младе (15-29) од 66,7%, док су за радну снагу старости 30-49 година нешто нижи, на нивоу од 64,6%; бруто ефекти за старија лица (50-64) од 31,9%, нижи су за 34,8 п.п. у односу на младе (15-29);
- ♦ ниво образовања: бруто ефекти за лица са високим образовањем су највиши и износе 66%; нижи бруто ефекти бележе се за лица са средњим образовањем који износе 48,4%, док најниже бруто ефекте бележе лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација од 43,8%. Разлика у бруто ефектима високо образованих и лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација износи 22,2 п.п. у корист високо образованих.

Табела 25. Бруто ефекти субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години, за категорију незапослених који се налазе на евиденцији дуже од 12 месеци

Категорија теже запошљивих	Незапослени који се налазе на евиденцији дуже од 12 месеци								
	Учесници у мери за које је завршена уговорна обавеза			Број запослених на 180 дан након заврштека уговорне обавезе / БРУТО ЕФЕКТИ					
Карактеристике	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
	1.451	688	763	729	50,2%	336	48,8%	393	51,5%
Године старости									
Млади (15-29)	285	143	142	190	66,7%	91	63,6%	99	69,7%
30-49	511	207	304	330	64,6%	136	65,7%	194	63,8%
50-64	655	338	317	209	31,9%	109	32,2%	100	31,5%
Образовање									
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	333	161	172	146	43,8%	77	47,8%	69	40,1%
Средње образовање	880	430	450	426	48,4%	196	45,6%	230	51,1%
Високо образовање	238	97	141	157	66,0%	63	64,9%	94	66,7%
Дужина тражења посла									
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	1.451	688	763	729	50,2%	336	48,8%	393	51,5%

Извор: НСЗ, на основу података ЦРОСО

Најнижи бруто ефекат, који је за 14 п.п. нижи од укупног бруто ефекта мере (53,7%), имају старији од 50 година (39,7%). Даља анализа бруто ефеката ове категорије теже запошљивих указује на следеће:

- ◆ *родни аспект*: веће бруто ефекте оствариле су жене (40,5%) у односу на мушкарце (39%) – разлика од 1,5 п.п. у корист жена;
- ◆ *ниво образовања*: бруто ефекти за лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација су најнижи и износе 36,5%; виши бруто ефекти бележе се за лица са средњим образовањем који износе 40,5%, док највише бруто ефекте бележе високо образовани од 45,4%. Разлика у бруто ефектима високо образованих и лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација износи 8,9 п.п. у корист високо образованих;
- ◆ *дужина тражења посла*: бруто ефекти за лица која посао траже до годину дана (48,8%) су за 16,9 п.п. виши од ефеката за дугорочно незапослена лица (31,9%).

Табела 26. Бруто ефекти субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих у 2021. години, за категорију старији од 50 година

Категорија теже запошљивих	Старији од 50 година								
	Учесници у мери за које је завршена уговорна обавеза			Број запослених на 180 дан након заврштека уговорне обавезе / БРУТО ЕФЕКТИ					
Карактеристике	Укупно	Мушкарци	Жене	Укупно	%	Мушкарци	%	Жене	%
	1.223	623	600	486	39,7%	243	39,0%	243	40,5%
Године старости									
50-64	1.223	623	600	486	39,7%	243	39,0%	243	40,5%
Образовање									
Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	364	188	176	133	36,5%	68	36,2%	65	36,9%
Средње образовање	751	384	367	304	40,5%	154	40,1%	150	40,9%
Високо образовање	108	51	57	49	45,4%	21	41,2%	28	49,1%
Дужина тражења посла									
До годину дана	568	285	283	277	48,8%	134	47,0%	143	50,5%
Дугорочна незапосленост (дуже од 12 месеци)	655	338	317	209	31,9%	109	32,2%	100	31,5%

Извор: НСЗ, на основу података ЦРОСО

Категорије теже запошљивих млади у домском смештају, хранитељским и старатељским породицама и жртве породичног насиља не могу се посебно посматрати по карактеристикама лица због јако малог узорка, односно броја укључених, па самим тим и броја запослених лица.

Запослена лица према врсти радног ангажовања

Према врсти радног ангажовања⁵, у радном односу на неодређено време налази се 78,1% (1.054) запослених, док је 16,4% (221) у радном односу на одређено време. Мали проценат запослених (1,6% или 22) је ангажовано за обављање привремених и повремених послова, 3,7% (50) је у осигурању по другом основу, док су два лица започела самостално обављање делатности.

Највећи број лица и даље је запослен код послодавца који је користио субвенцију за његово запошљавање - 70,6% или 953 лица. Субвенција за запошљавање као обавезу подразумева запошљавање лица на неодређено време, тако да је већина ових запослених, 97,1% и даље у овој врсти радног ангажовања. Ипак, послодавац који је користио субвенцију је након истека уговорне обавезе за одређени број лица, њих 28 или 2,9%, променио врсту радног ангажовања, тако да радни однос на одређено време има 23 запослених (2,4%), 3 лица су по другом основу

у осигурању, док су два лица ангажована на привременим и повременим пословима.

Нешто мање од трећине запослених лица, 29,2% или 394 лица, запослено је код другог послодавца. Подаци показују да је половина ових лица у радном односу на одређено време, док је само трећина запослена на неодређено време.

Табела 27. Зајослени према врсти радног ангажовања

Врста радног ангажовања	Укупно	%	Код послодавца који је користио субвенцију	%	Код другог послодавца	%
Укупно	1.349		953	70,6	394	29,2
Радни однос на неодређено време	1.054	78,1	925	97,1	129	32,7
Радни однос на одређено време	221	16,4	23	2,4	198	50,3
Привремени и повремени послови	22	1,6	2	0,2	20	5,1
Друго - други осигураници	50	3,7	3	0,3	47	11,9
Самостално обављање делатности	2	0,1	0	0,0		

Извор: НСЗ на основу података ЦРОСО

Разлози за престанак радног односа

Као што је већ наведено у ранијем тексту, приступ подацима ЦРОСО омогућава НСЗ да прати да ли су лица и даље у радном односу, а ако нису који су разлози престанка радног односа. Извештај о разлозима престанка радног односа за лица за која су послодавци остварили субвенцију у 2021. и 2022. години, НСЗ је припремила крајем јула 2023. године.

Послодавци су раскинули радни однос са 1.822 лица или 64,3% од укупног броја лица за која су остварили субвенцију у 2021. години, односно 1.440 лица или 51,4% од укупног броја лица за која су остварили субвенцију у 2022. години.

Анализа података о разлозима престанка радног односа говори да је најчешћи разлог за отказ **то што запослени не остварује резултате рада односно нема потребна знања и способности, за обављање послова на којима ради** – 34,2% за лица из мере у 2021. и 37,8% за лица из мере у 2022. години. Затим следи **престанак потребе за обављањем одређеног посла или смањење обима посла код послодавца услед технолошких, економских или организационих промена** - 21,8% за лица из мере у 2021. и 20,6% за лица из мере у 2022. години. Још два разлога се бележе као значајна, и то споразумни престанак радног односа - 15,2% за лица из мере у 2021. и 15,6% за лица из мере у 2022. години, као и отказ уговора о раду од стране запосленог - 14,6% за лица из мере у 2021. и 17,5% за лица из мере у 2022. години.

Табела 28. Број запослених којима је престанак радног односа, према разлозима престанка радног односа, 2021-2022

Разлог престанка радног односа	2021.	%	2022.	%
Споразумом између запосленог и послодавца	277	15,2	224	15,6
Отказом уговора о раду од стране запосленог	266	14,6	252	17,5
Ако је дошло до губитка радне способности који је утврђен на законом прописан начин	8	0,4	7	0,5
Ако запослени не остварује резултате рада односно нема потребна знања и способности, за обављање послова на којима ради	624	34,2	545	37,8

Ако запослени својом кривицом учини повреду радне обавезе утврђене општим актом или уговором о раду	5	0,3	4	0,3
Ако запослени злоупотреби право на одсуство због привремене спречености за рад	1	0,1		0,0
Ако запослени не поштује радну дисциплину прописану актом послодавца, односно ако је његово понашање такво да не може да настави рад код послодавца	10	0,5	6	0,4
Ако услед технолошких, економских или организационих промена престане потреба за обављањем одређеног посла или дође до смањења обима посла	398	21,8	299	20,8
Стечај и ликвидација послодавца	5	0,3		0,0
Остали случајеви престанка рада послодавца	10	0,5	10	0,7
Престанак обављања уговорених послова		0,0	1	0,1
Прекид осигурања по основу радног односа због мировања	2	0,1	2	0,1
Даном промене основа осигурања	3	0,2	2	0,1
Смрт	9	0,5	12	0,8
Остваривања права на старосну или породичну пензију	10	0,5	8	0,6
У другим случајевима утврђеним законом	194	10,6	68	4,7
Укупно	1.822		1.440	
<i>% од укупног броја лица за која су послодавци остварили субвенцију</i>	<i>64,3%</i>		<i>51,4%</i>	

Извор: НСЗ на основу података ЦРОСО

Послодавци који су отпустили лица за која су остварили субвенцију

Број послодаваца који су отпустили лица за која су остварили субвенцију у 2021. години је 1.423 или 65,8% од укупног броја послодаваца који су остварили субвенцију у тој години, док је тај број у 2022. години 1.114 послодаваца или 51,9% од укупног броја послодаваца који су остварили субвенцију у тој години.

Посматрајући послодавце који су отпустили лица за која су остварили субвенцију **према сектору делатности**, највећи број послодаваца у обе посматране године послује у секторима: прерађивачка индустрија (34,9% у 2021. и 33% у 2022. години); стручне, научне, иновационе и техничке делатности (12,4% у 2021. и 14,2% у 2022. години); трговина на велико и трговина на мало, поправка моторних возила и мотоцикала (10% у 2021. и 8,3% у 2022. години); услуге смештаја и исхране (9,8% у 2021. и 11,5% у 2022. години); и грађевинарство (8,9% у 2021. и 9,3% у 2022. години).

Табела 29. Послодавци који су отпустили лица за која су остварили субвенцију према сектору делатности, 2021-2022

Сектор делатности	2021.		2022.	
	Број послодаваца	Број укључених лица	Број послодаваца	Број укључених лица
Пољопривреда, шумарство и рибарство	36	42	19	22
Рударство	1	1		
Прерађивачка индустрија	496	647	368	477
Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	2	4		
Снабдевање водом; Управљање отпадним водама, контролисање процеса уклањања отпада и сл. активности	4	4	8	10
Грађевинарство	126	157	104	127
Трговина на велико и трговина на мало; Поправка моторних возила и мотоцикала	142	167	92	108
Саобраћај и складиштење	59	65	35	42
Услуге смештаја и исхране	140	195	128	172
Информисање и комуникације	27	35	16	21
Финансијске делатности и делатност осигурања	1	1	1	1
Пословање некретнинама	7	7	7	11
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	176	220	158	199
Административне и помоћне услужне делатности	52	90	41	69
Образовање	20	25	15	18
Здравствена и социјална заштита	37	47	25	28
Уметност; Забава и рекреација	7	9	6	6
Остале услужне делатности	90	106	91	129
Укупно	1.423	1.822	1.114	1.440

Извор: НСЗ на основу података ЦРОСО

Информације о послодавцима НСЗ преузима из базе ЦРОСО која не садржи податак о величини предузећа према броју запослених, јер тај податак није обавезан за унос у Пријаву на осигурање. Како је за чак 84% послодаваца који су отпустили лица за која су остварили субвенцију податак о величини недоступан, није могуће адекватно анализирати ову карактеристику послодаваца.

Табела 30. Послодавци који су ошћустили лица за која су остварили субвенцију према величини⁶, 2021-2022

Величина	2021.		2022.	
	Број послодаваца	Број укључених лица	Број послодаваца	Број укључених лица
Микро	35	40	33	41
Мало	169	241	140	204
Средње	14	29	9	11
Велико	/	/	2	2
Без податка	1.205	1.512	930	1.182
Укупно	1.423	1.822	1.114	1.440

Извор: НСЗ на основу података ЦРОСО

VI Анализа нето ефеката

Избор узорка за процену нето ефеката мере

За процену нето утицаја мере, резултати учесника се вреднују у односу на одговарајућу упоредну групу са истим карактеристикама као и учесници мере (неекспериментална метода вредновања). Узорак за евалуацију се састоји од експерименталне и контролне групе. Лица која су користила меру АПЗ чине експерименталну групу, док лица на евиденцији незапослених НСЗ која нису користила дату (или друге) меру АПЗ (у датом временском периоду), а која су иначе слична лицима корисницима мере, представљају контролну групу. За избор експерименталне групе коришћен је прост случајни избор, док је контролна група формирана методом упаривања. Уколико се у процесу упаривања пронашло више „близанаца“ на случајан начин изабран је само један.

Формирање експерименталне групе

За дефинисање узорка за процену нето ефеката мере – број лица укупно и по филијалама, коришћени су подаци достављени од стране НСЗ, и то кроз следећи методолошки поступак:

- ◆ Утврђен је укупан број лица укључен у меру 2021. године (укупно и по филијалама) – 2.833 лица, чиме је дефинисан основни скуп.
- ◆ Сва лица укључена у меру 2021. године „изашла“ су из мере, односно протекло је 180 дана након истека уговорне обавезе – 2.759 лице⁷. Овај број лица представља популацију за избор узорка за експерименталну групу.
- ◆ Планирана је величина узорка од 18% популације, па је оквирни број лица у узорку 497. Овај број је пропорционално подељен по филијалама у односу на популацију за избор узорка.
- ◆ Одређен је планирани минимум броја лица по филијали – 10 лица.
- ◆ Уколико је у узорку број лица за филијалу мањи од 10, број лица у узорку се коригује тако да се за те филијале формира узорак од 10 лица (планирани минимум по филијали).

На овај начин је одређена планирана величина узорка, укупно и по филијалама, која се односи на број лица – 500 лица у експерименталној групи, и исто толико лица која ће као „близанац“ бити изабрана у контролну групу; укупно 1.000 лица учествује у нето евалуацији ефеката.

Након одређивања броја лица који треба укључити у узорак, запослени у НСЗ су приступили одређивању лица за експерименталну групу:

6 Величина послодавца исказана је искључиво према критеријуму броја запослених.

7 Без укључених лица са подручја Косова и Метохије, јер није могуће извршити избор узорка за експерименталну и контролну групу.

- ◆ Формиран је списак лица укључених у меру у 2021. години (сва лица укључена у меру су и „изашла“ из мере, односно протекло је 180 дана након истека уговорне обавезе), по филијалама.
- ◆ Са овог списка лица, на случајан начин изабрана су лица по филијалама која ће бити експериментална група, тако да број лица по филијали буде већи (због упаривања лица за контролну групу) или једнак броју лица у планираном узорку.
- ◆ За експерименталну групу приказане су карактеристике лица користећи варијабле: Старост (у годинама); Територија; Дужина тражења посла; Ниво образовања; Пол; Категорија теже запошљивих лица, редоследом како су наведене (поређане по важности).
- ◆ Када је за лице у експерименталној групи истекла уговорна обавеза од 12 месеци, тачно на 180 дан након тога је упитом у базу ЦРОСО проверено да ли је лице запослено: Запосленост на 180 дан, са категоријама 1 – Запослен, 0 – Није запослен.

Формирање контролне групе

Већ је поменуто да се контролна група формира методом упаривања, на бази већ формиране експерименталне групе. Време у ком се тражи „парњак“ или „близанац“ за свако лице из експерименталне групе, је дан када је конкретно лице почело да користи меру. На тај дан се у бази података тражи његов „близанац“ који треба да буде (готово) исти као и он, по основу свих 6 варијабли (карактеристика лица) које су дефинисане и поређане по важности (рангиране).

И за лице у контролној групи потребан је статус запослености имајући у виду датум који је изабран за лице из експерименталне групе (тачно 180 дан након истека уговорне обавезе од 12 месеци) – Запосленост на 180 дан, са категоријама 1 – Запослен, 0 – Није запослен.

За сваког испитаника из експерименталне групе тражи се његовог „близанац“ по основу свих шест (6) дефинисаних критеријума/варијабли. Уколико нема таквог „близанца“ онда се критеријуми попуштају, тако што се укида последњи шести критеријум. Ако и тада нема „близанца“ критеријум се и даље попушта, тако што се укида следећи критеријум. И тако даље...

Запослени у НСЗ су приступили избору узорка за меру реализовану у 2021. години односно креирању експерименталне и контролне групе током августа 2023. године. У том тренутку, за сва лица која су укључена у меру је протекло 180 дана након истека уговорне обавезе. **Сва лица у контролној групи су упарена по свим дефинисаним критеријумима (карактеристикама лица) са лицима из експерименталне групе.**

Међутим, број укључених лица у меру код појединих категорија теже запошљивих лица је мали – у *ишћању су млади у домском смеишају, хранишељским породицама и старашељским породицама* (једно лице) и *жриве породичној насиља* (шест лица). Из тих разлога, у случајно изабран узорак није ушло ни једно лице из ових категорија, па самим тим нису оцењени нето ефекти мере за ове две категорије теже запошљивих лица.

Методологија за тестирање статистичких хипотеза

Кључно питање процене нето утицаја мере је да ли је учешће у овој мери повећало вероватноћу да њени учесници нађу и/или задрже посао. Да би се утврдило да ли је утицај мере АПЗ статистички значајан, користи се хи-квадрат тест независности (χ^2). За процену независности између променљивих израчунавају се вредности које би указивале на апсолутну независност – „очекиване фреквенције“ и упоређују са „стварним фреквенцијама“ узорка. Хи-квадрат тест независности се базира на Pearson-овој Хи-квадрат статистици теста:

$$\chi^2 = \sum \frac{(f_0 - f_t)^2}{f_t} \text{ са степеном слободe } (r-1) (k-1)$$

при чему f_0 представља стварне фреквенције узорка, f_t очекиване фреквенције тј. фреквенције које бисмо очекивали под неком одређеном хипотезом; r – број колона, k – број редова.

Услов за употребу ове статистике је да најмања очекивана фреквенција у свим ћелијама табеле контингенције (типа 2x2) буде 5 или више. Међутим, неки аутори (попут Cochran-на) предлажу блаже критеријуме – најмање 80% ћелија требало би да имају очекиване фреквенције 5 или више.

Нулта хипотеза у оквиру овог тестирања гласи „Дата мера АПЗ НЕМА утицаја при проналажену посла“, док би

алтернативна хипотеза гласила „Дата мера АПЗ ИМА утицаја при проналаженоу посла“⁸. Статистика хи-квадрата попримиће вредност једнаку 0 ако постоји савршено слагање између посматране (фреквенције узорка) и очекиване фреквенције; хи-квадрат статистика ће добити велику вредност ако постоји велика разлика између ових фреквенција, и сходно томе, нулта хипотеза мора бити одбачена.

Коришћен је двострани тест, тако да се у резултатима (израчунатих помоћу статистичког софтвера) користи двострани реализовани ниво значајности. За ниво статистичке значајности (асимптотска значајност или р-вредност) узети су прагови од 0,05 и 0,1. Наиме, уколико је дати реализовани ниво значајности испод 0,05 дата мера АПЗ има утицаја при проналажењу посла незапослених лица. Уколико је дати реализовани ниво значајности изнад 0,1 дата мера АПЗ нема утицаја при проналажењу посла незапослених лица. Уколико је дати реализовани ниво значајности између 0,05 и 0,1 дата мера АПЗ нема јасно изражен утицај.

Тестирање статистичких хипотеза извршено је употребом статистичког софтвера Stata.

Када табела контингенције (типа 2x2) не задовољава претпоставку да су све очекиване фреквенције у свим ћелијама веће од 5, уместо хи-квадрат теста користи се Fisher-ов егзактни тест. Овај тест се може сигурно користити у раду са малим узорцима.

Уколико тестирање покаже да је утицај ефекта мере АПЗ статистички значајан, наредни корак је утврђивање величине утицаја. За табеле контингенције (типа 2x2) најчешће се користи Fi-коэффициент. Само код табела контингенције типа 2x2 он се креће у интервалу од 0 до 1, при чему већа (апсолутна) вредност показује већи утицај мере АПЗ. Само код табела контингенције типа 2x2 Fi-коэффициенту се додељује предзнак минус (-) уколико је негативан коэффициент корелације (тј. постоји обрнута повезаност) између мере АПЗ и варијабле „проналажење посла“.

По Cohen-овом критеријуму, утицај између две величине је:

- ◆ врло мали - ако је вредност Fi-коэффициента (који је статистички значајан) по апсолутној вредности до 0,10;
- ◆ мали - ако је вредност Fi-коэффициента (који је статистички значајан) по апсолутној вредности барем 0,10;
- ◆ средњи - ако је вредност Fi-коэффициента (који је статистички значајан) по апсолутној вредности барем 0,30; и
- ◆ велики - ако је вредност Fi-коэффициента (који је статистички значајан) по апсолутној вредности барем 0,50.

Ефекат субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих

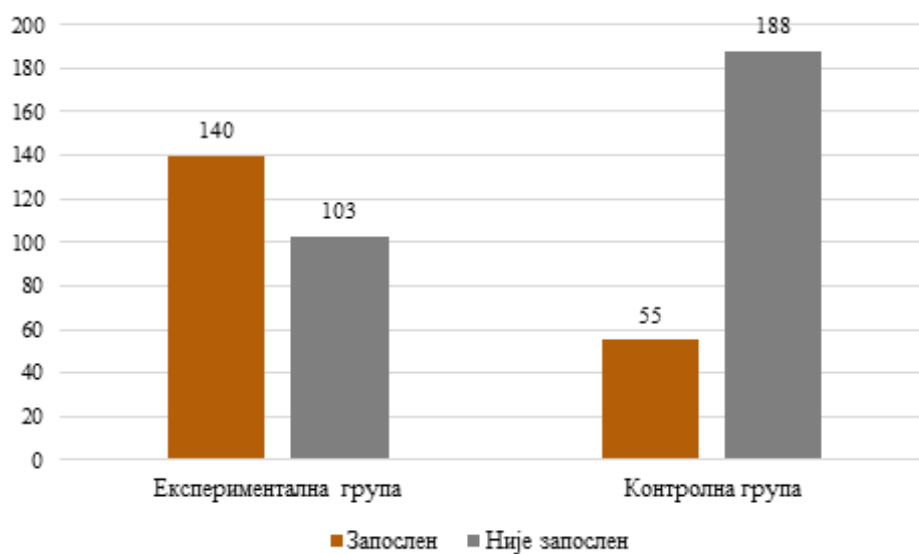
Резултати које је група корисника (експериментална група) постигла након што је напустила меру (на 180 дан након истека уговорне обавезе) су бољи у односу на резултате које је постигла група незапослених лица, која је у тренутку када је спровођена мера имала једнаке шансе да буде изабрана у узорак корисника, али није била укључена у меру (контролна група). Учешће запослених лица у укупном броју лица у узорку експерименталне групе износи 55,4%, док њихово учешће у контролној групи износи 21,6%. Разлика од 33,8 п.п. представља ефекат мере који је остварен када се посматрају запослена лица из ове две групе. Подаци према полу указују да је ефекат мере код мушкараца (разлика износи 35 п.п.) бољи у односу на укупан ефекат мере, док је код жена (разлика од 32,7 п.п.) тај ефекат испод укупног ефекта мере.

8 Нулта хипотеза (X0) указује на то да су обе променљиве независне, док алтернативна хипотеза (X1) указује на то да променљиве имају одређени степен повезаности.

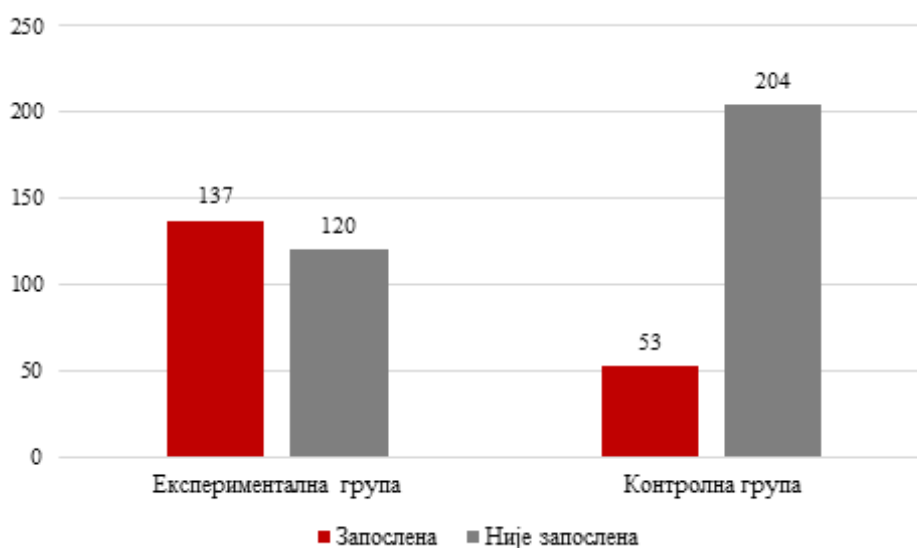
Табела 31. Бруто ефекти у односу на стањус запослености по групама и полу

Пол	ГРУПА			Запосленост на 180 дан након истека уговорне обавезе		Тотал	
				Није запослен	Запослен		
Мушкарци	Контролна група		Фреквенција	188	55	243	
			Процент	77,4%	22,6%	100,0%	
	Експериментална група		Фреквенција	103	140	243	
			Процент	42,4%	57,6%	100,0%	
	Тотал			Фреквенција	291	195	486
				Процент	59,9%	40,1%	100,0%
Жене	Контролна група		Фреквенција	204	53	257	
			Процент	79,4%	20,6%	100,0%	
	Експериментална група		Фреквенција	120	137	257	
			Процент	46,7%	53,3%	100,0%	
	Тотал			Фреквенција	324	190	514
				Процент	63,0%	37,0%	100,0%
Укупно	Контролна група		Фреквенција	392	108	500	
			Процент	78,4%	21,6%	100,0%	
	Експериментална група		Фреквенција	223	277	500	
			Процент	44,6%	55,4%	100,0%	
	Тотал			Фреквенција	615	385	1.000
				Процент	61,5%	38,5%	100,0%

Графикон 1. Дистрибуција мушкараца по групама у односу на статус запослености

Графикон 2. Дистрибуција жена по групама у односу на статус запослености

Да ли су ови позитивни резултати статистички значајни, проверава се хи-квадрат тестовима. На основу вредности хи-квадрат статистике (које су високе), као и реализованих нивоа значајности (p -вредност су мање од 0,05), можемо закључити да постоји значајна разлика између посматраних и очекиваних фреквенција и сходно томе одбацујемо нулту хипотезу „Дата мера АПЗ НЕМА утицаја при проналажењу посла“. Закључак је да **мера има статистички значајан утицај на проналажење посла**. Ако се посматра по полу, такође се закључује да мера има статистички значајан утицај и на лица женског и на лица мушког пола.

Табела 32. Хи-квадрат шестови са корекцијом континуитета

Пол	Вредност*	Степен слободe* ⁹	Асимптотска значајност (p-вредност)*
Мушкарци	60,432	1	0,000
Жене	57,520	1	0,000
Укупно	119,201	1	0,000

* Израчунајто само за 2x2 табелу

Колики је тај утицај, проверава се помоћу Фи-кофицијента, који представља меру слагања. Вредност мере слагања је на нивоу од 0,347, што указује на **умерену повезаност између варијабли**, односно **интезитет утицаја мере је средњи**. Исто се закључује и када се посматра структура лица по полу.

Табела 33. Мера слагања Фи

Пол	Вредност	Апроксимативна значајност
Мушкарци	0,356	0,000
Жене	0,338	0,000
Укупно	0,347	0,000

Након донетог закључка да дата мера има статистички значајан утицај на запошљавање лица, има смисла ићи даље у анализу, где ће се дати утицај мере посматрати у односу на остале карактеристике лица.

9 Број независних информација које улазе у процену параметра називају се степени слободe. Табела контингенције која се користи у овом тестирању има само један (1) степен слободe, јер само једна ћелија може да промени своју вредност независно од других, а да при томе маргиналне фреквенције и укупна сума фреквенција остану исте. Другим речима, ако су нам познате маргиналне фреквенције, довољно је да знамо само учесталост у једној од ћелија да бисмо израчунали фреквенције свих преосталих ћелија.

Ефекат субвенције у односу на старост лица

Резултати које је експериментална група постигла, када се посматра варијабла старост лица, бољи су у односу на резултате које је постигла контролна група, и то код свих наведених категорија старости лица. Када се посматрају резултати по полу, одвојено за лица мушког и за лица женског пола, закључује се да они прате резултате на нивоу мере (укупно), односно код оба пола у свим старосним категоријама експериментална група је постигла боље резултате од контролне групе.

Табела 34. Бруто ефекти у односу на статус запослености по полу и годинама старости

Пол	Старост (у годинама)	ГРУПА		Запосленост на 180 дан након истека уговорне обавезе		Тотал
				Није запослен	Запослен	
Мушкарци	15-29	Контролна група	Експериментална група	50	21	71
				19	52	71
		Тотал	69	73	142	
	30-49	Контролна група	Експериментална група	43	10	53
				10	43	53
		Тотал	53	53	106	
	50 и више	Контролна група	Експериментална група	95	24	119
				74	45	119
		Тотал	169	69	238	
	Тотал	Контролна група	Експериментална група	188	55	243
				103	140	243
		Тотал	291	195	486	
Жене	15-29	Контролна група	Експериментална група	34	18	52
				18	34	52
		Тотал	52	52	104	
	30-49	Контролна група	Експериментална група	71	21	92
				29	63	92
		Тотал	100	84	184	
	50 и више	Контролна група	Експериментална група	99	14	113
				73	40	113
		Тотал	172	54	226	
	Тотал	Контролна група	Експериментална група	204	53	257
				120	137	257
		Тотал	324	190	514	

Укупно	15-29	Контролна група	84	39	123
		Експериментална група	37	86	123
		Тотал	121	125	246
	30-49	Контролна група	114	31	145
		Експериментална група	39	106	145
		Тотал	153	137	290
	50 и више	Контролна група	194	38	232
		Експериментална група	147	85	232
		Тотал	341	123	464
	Тотал	Контролна група	392	108	500
		Експериментална група	223	277	500
		Тотал	615	385	1.000

На основу добијених вредности хи-квадрат статистике, као и реализованих нивоа значајности ($p < 0,05$), закључује се да **варијабла старост има статистички значајан утицај на проналажење посла**. Када се посматра по полу (за лица мушког, односно женског пола) такође се уочава да постоји статистичка значајност код оба пола код све три категорије старости лица.

Табела 35. Хи-квадрат тестови са корекцијом континуитета

Пол	Старост (у годинама)	Вредност*	Степен слободе*	Асимптотска значајност (р-вредност)*
Мушкарци	15-29	25,372	1	0,000
	30-49	38,641	1	0,000
	50 и више	8,163	1	0,000
	Тотал	60,432	1	0,000
Жене	15-29	8,653	1	0,003
	30-49	36,821	1	0,000
	50 и више	15,207	1	0,000
	Тотал	57,520	1	0,000
Укупно	15-29	34,415	1	0,000
	30-49	75,761	1	0,000
	50 и више	23,408	1	0,000
	Тотал	119,201	1	0,000

* Израчунајто само за 2x2 табелу

Вредност F_i -кофицијента је највиша за **старосну категорију 30-49 година** (0,518) што указује на то да је постоји јака повезаност ове категорије и варијабле „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је велики**. Исто се закључује и када се посматра мушки пол (вредност F_i -кофицијента је 0,622), док је код жена за ову старосну категорију **интезитет утицаја средњи** (вредност F_i -кофицијента је 0,458).

Вредност F_i -кофицијента за старосну категорију **млади (15-29)** износи 0,382 што указује на умерену повезаност ове категорије и варијабле „проналажење посла“, односно **интезитет утицаја је средњи**. Исто се закључује и када се посматра полна структура - женски пол има вредност F_i -кофицијента од 0,307, а код мушког пола вредност F_i -кофицијента је 0,436.

Категорија старијих (50 и више година) је слабо повезана са варијаблом „проналажење посла“, односно **интезитет утицаја је мали** (вредност F_i -коефицијента 0,229), и то како код лица женског пола (вредност F_i -коефицијента 0,269), тако и код лица мушког пола (F_i -коефицијента 0,194).

Табела 36. Мера слајања F_i

Пол	Старост (у годинама)	Вредност	Апроксимативна значајност
Мушкарци	15-29	0,436	0,000
	30-49	0,622	0,000
	50 и више	0,194	0,000
	Тотал	0,356	0,000
Жене	15-29	0,307	0,003
	30-49	0,458	0,000
	50 и више	0,269	0,000
	Тотал	0,338	0,000
Тотал	15-29	0,382	0,000
	30-49	0,518	0,000
	50 и више	0,229	0,000
	Тотал	0,347	0,000

Ефекат субвенције у односу на регион

Резултати које је експериментална група постигла, када се посматра варијабла територија/регион, бољи су у односу на резултате које је постигла контролна група, и то у свим регионима. Када се посматрају резултати по полу, закључује се да они прате резултате на нивоу мере (укупно), односно код оба пола у свим регионима експериментална група је постигла боље резултате од контролне групе.

Табела 37. Бруто ефекти у односу на стајтус запослености по полу и регионима

Пол	Регион	ГРУПА	Запосленост на 180 дан након истека уговорне обавезе		Тотал
			Није запослен	Запослен	
Мушкарци	Београдски регион	Контролна група	11	1	12
		Експериментална група	6	6	12
		Тотал	17	7	24
	Регион Војводине	Контролна група	42	17	59
		Експериментална група	22	37	59
		Тотал	64	54	118
	Регион Шумадије и Западне Србије	Контролна група	75	21	96
		Експериментална група	35	61	96
		Тотал	110	82	192

	Регион Јужне и Источне Србије		Контролна група	60	16	76	
			Експериментална група	40	36	76	
		Тотал		100	52	152	
	Тотал		Контролна група	188	55	243	
			Експериментална група	103	140	243	
		Тотал		291	195	486	
Жене	Београдски регион		Контролна група	31	9	40	
			Експериментална група	10	30	40	
		Тотал		41	39	80	
	Регион Војводине		Контролна група	36	13	49	
			Експериментална група	20	29	49	
		Тотал		56	42	98	
	Регион Шумадије и Западне Србије		Контролна група	73	22	95	
			Експериментална група	50	45	95	
		Тотал		123	67	190	
	Регион Јужне и Источне Србије		Контролна група	64	9	73	
			Експериментална група	40	33	73	
		Тотал		104	42	146	
	Тотал		Контролна група	204	53	257	
			Експериментална група	120	137	257	
		Тотал		324	190	514	
	Укупно	Београдски регион		Контролна група	42	10	52
				Експериментална група	16	36	52
			Тотал		58	46	104
Регион Војводине			Контролна група	78	30	108	
			Експериментална група	42	66	108	
		Тотал		120	96	216	
Регион Шумадије и Западне Србије			Контролна група	148	43	191	
			Експериментална група	85	106	191	
		Тотал		233	149	382	
Регион Јужне и Источне Србије			Контролна група	124	25	149	
			Експериментална група	80	69	149	
		Тотал		204	94	298	
Тотал			Контролна група	392	108	500	
			Експериментална група	223	277	500	
		Тотал		615	385	1.000	

На основу добијених вредности хи-квадрат статистике, као и реализованих нивоа значајности ($p < 0,05$), закључује се да **варијабла територија/регион има статистички значајан утицај на проналажење посла**. Када се посматра по полу, за лица женског пола такође се уочава да постоји статистичка значајност у свим регионима. Међутим, када се посматрају **лица мушког пола**, подаци за **Београдски регион** указују да не постоји статистички значајна повезаност односно мера у овом региону **нема јасно изражен утицај** на проналажење посла код лица мушког пола (на овај закључак упућује реализована значајност од 0,072 која је већа од 0,05 али и мања од 0,1).

Табела 38. Хи-квадрат тестови са корекцијом континуитета

Пол	Регион	Вредност*	Степен слободе*	Асимптотска значајност (p-вредност)*
Мушкарци	Београдски регион	3,226	1	0,072
	Регион Војводине	12,325	1	0,000
	Регион Шумадије и Западне Србије	32,376	1	0,000
	Регион Јужне и Источне Србије	10,552	1	0,001
	Тотал	60,432	1	0,000
Жене	Београдски регион	20,012	1	0,000
	Регион Војводине	9,375	1	0,001
	Регион Шумадије и Западне Србије	11,158	1	0,000
	Регион Јужне и Источне Србије	17,681	1	0,000
	Тотал	57,520	1	0,000
Укупно	Београдски регион	24,362	1	0,000
	Регион Војводине	22,968	1	0,000
	Регион Шумадије и Западне Србије	42,296	1	0,000
	Регион Јужне и Источне Србије	28,733	1	0,000
	Тотал	119,201	1	0,000

* Израчунао само за 2x2 табелу

Вредност Фи-кофицијента је највиша за **Београдски регион** (0,503) што указује на то да постоји јака повезаност мере са варијаблом „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је велики**. Исто се закључује и када се посматра женски пол (вредност Фи-кофицијента је 0,525). Међутим, код мушкараца у овом региону већ је указано да нема јасно израженог утицаја на проналажење посла.

Вредност Фи-кофицијента код осталих региона су на приближно истом нивоу - Регион Шумадије и Западне

Србије (0,338), Регион Војводине (0,335), Регион Јужне и Источне Србије (0,317), што указује на умерену повезаност ових региона и варијабле „проналажење посла“, односно **интезитет утицаја је средњи**. Исто се закључује и када се посматра мушки пол у ова три региона. Међутим, код женског пола, у Региону Шумадије и Западне Србије вредност F_i -коэффициента од 0,253 указује на слабу повезаност варијабли односно интезитет утицаја је мали.

Табела 39. Мера слајања F_i

Пол	Регион	Вредност	Апроксимативна значајност
Мушкарци	Београдски регион	0,458	0,072
	Регион Војводине	0,340	0,000
	Регион Шумадије и Западне Србије	0,421	0,000
	Регион Јужне и Источне Србије	0,392	0,001
	Тотал	0,356	0,000
Жене	Београдски регион	0,525	0,000
	Регион Војводине	0,329	0,001
	Регион Шумадије и Западне Србије	0,253	0,000
	Регион Јужне и Источне Србије	0,363	0,000
	Тотал	0,338	0,000
Укупно	Београдски регион	0,503	0,000
	Регион Војводине	0,335	0,000
	Регион Шумадије и Западне Србије	0,338	0,000
	Регион Јужне и Источне Србије	0,317	0,000
	Тотал	0,347	0,000

Ефекат субвенције у односу на дужину тражења посла

Резултати које је експериментална група постигла, када се посматра варијабла дужина тражења посла, бољи су у односу на резултате које је постигла контролна група, и то код свих наведених категорија. Исто се закључује када се резултати посматрају по полу.

Табела 40. Бруто ефекти у односу на стањус запослености по полу и дужини тражења посла

Пол	Дужина тражења посла	ГРУПА		Запосленост на 180 дан након истека уговорне обавезе		Тотал
				Није запослен	Запослен	
Мушкарци	До 12 месеци		Контролна група	84	24	108
			Експериментална група	47	61	108
		Тотал		131	85	216
	12 месеци и дуже		Контролна група	104	31	135
			Експериментална група	56	79	135
		Тотал		160	110	270
	Тотал		Контролна група	188	55	243
			Експериментална група	103	140	243
		Тотал		291	195	486
Жене	До 12 месеци		Контролна група	60	28	88
			Експериментална група	46	42	88
		Тотал		106	70	176
	12 месеци и дуже		Контролна група	144	25	169
			Експериментална група	74	95	169
		Тотал		218	120	338
	Тотал		Контролна група	204	53	257
			Експериментална група	120	137	257
		Тотал		324	190	514
Укупно	До 12 месеци		Контролна група	144	52	196
			Експериментална група	93	103	196
		Тотал		237	155	392
	12 месеци и дуже		Контролна група	248	56	304
			Експериментална група	130	174	304
		Тотал		378	230	608
	Тотал		Контролна група	392	108	500
			Експериментална група	223	277	500
		Тотал		615	385	1.000

На основу добијених вредности хи-квадрат статистике, као и реализованих нивоа значајности ($p < 0,05$), закључује се да варијабла дужина тражења посла има статистички значајан утицај на проналажење посла. Када се

посматра по полу (за лица мушког, односно женског пола) такође се уочава да постоји статистичка значајност код оба пола код обе посматране категорије.

Табела 41. Хи-квадрат тестови са корекцијом континуитета

Пол	Дужина тражења посла	Вредност*	Степен слободе*	Асимптотска значајност (p-вредност)*
Мушкарци	До 12 месеци	25,140	1	0,000
	12 месеци и дуже	33,888	1	0,000
	Тотал	60,432	1	0,000
Жене	До 12 месеци	4,008	1	0,045
	12 месеци и дуже	61,514	1	0,000
	Тотал	57,520	1	0,000
Тотал	До 12 месеци	26,677	1	0,000
	12 месеци и дуже	95,731	1	0,000
	Тотал	119,201	1	0,000

* Израчунајто само за 2x2 табелу

Вредност Fi-кофицијента за **дугорочно незапослена лица** (траже посао 12 месеци и дуже) од 0,400 указује на умерену повезаност ове категорије и варијабле „проналажење посла“, односно **интезитет утицаја је средњи**. Исто се закључује и када се посматра женски пол (вредност Fi-кофицијента је 0,432), и када се посматра мушки пол (вредност Fi-кофицијента је 0,361).

За **лица која су посао тражила до 12 месеци** вредност Fi-кофицијента износи 0,266, што указује на слабу повезаност ове категорије и варијабле „проналажење посла“, односно **интезитет утицаја је мали**. Исто се закључује када се посматра женски пол (вредност Fi-кофицијента је 0,162). Међутим, код мушког пола, код ове категорије вредност Fi-кофицијента од 0,350 указује на умерену повезаност варијабле односно интезитет утицаја је средњи.

Табела 42. Мера слајања Fi

Пол	Дужина тражења посла	Вредност	Апроксимативна значајност
Мушкарци	До 12 месеци	0,350	0,000
	12 месеци и дуже	0,361	0,000
	Тотал	0,356	0,000
Жене	До 12 месеци	0,162	0,045
	12 месеци и дуже	0,432	0,000
	Тотал	0,338	0,000
Тотал	До 12 месеци	0,266	0,000
	12 месеци и дуже	0,400	0,000
	Тотал	0,347	0,000

Ефекат субвенције у односу на ниво образовања

Резултати које је експериментална група постигла, када се посматра варијабла ниво образовања, бољи су у односу на резултате које је постигла контролна група, и то код свих наведених нивоа образовања. Када се посматрају резултати по полу, закључује се да они прате резултате на нивоу мере (укупно), односно код оба пола у свим нивоима образовања експериментална група је постигла боље резултате од контролне групе.

Табела 43. Бруто ефекти у односу на стањус запослености по полу и нивоу образовања

Пол	Ниво образовања	ГРУПА		Запосленост на 180 дан након истека уговорне обавезе		Тотал
				Није запослен	Запослен	
Мушкарци	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација		Контролна група	70	8	78
			Експериментална група	38	40	78
		Тотал		108	48	156
	Средње образовање		Контролна група	103	38	141
			Експериментална група	54	87	141
		Тотал		157	125	282
	Високо образовање		Контролна група	15	9	24
			Експериментална група	11	13	24
		Тотал		26	22	48
	Тотал		Контролна група	188	55	243
			Експериментална група	103	140	243
		Тотал		291	195	486
Жене	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација		Контролна група	58	12	70
			Експериментална група	40	30	70
		Тотал		98	42	140
	Средње образовање		Контролна група	116	27	143
			Експериментална група	71	72	143
		Тотал		187	99	286
	Високо образовање		Контролна група	30	14	44
			Експериментална група	9	35	44
		Тотал		39	49	88
	Тотал		Контролна група	204	53	257
			Експериментална група	120	137	257
		Тотал		324	190	514

Укупно	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	Контролна група	128	20	148
		Експериментална група	78	70	148
		Тотал	206	90	296
	Средње образовање	Контролна група	219	65	284
		Експериментална група	125	159	284
		Тотал	344	224	568
	Високо образовање	Контролна група	45	23	68
		Експериментална група	20	48	68
		Тотал	65	71	136
	Тотал	Контролна група	392	108	500
		Експериментална група	223	277	500
		Тотал	615	385	1.000

На основу добијених вредности хи-квадрат статистике, као и реализованих нивоа значајности ($p < 0,05$), закључује се да варијабла ниво образовања има статистички значајан утицај на проналажење посла. Када се посматра по полу, за лица женског пола такође се уочава да постоји статистичка значајност код свих нивоа образовања. Међутим, када се посматрају лица мушког пола, подаци за високо образовање указују да не постоји статистички значајна повезаност односно мера код овог нивоа образовања не утиче на проналажење посла код лица мушког пола (на овај закључак упућује реализована значајност од 0,384 која је већа од 0,1).

Табела 44. Хи-квадрат тестови са корекцијом конинуитета

Пол	Ниво образовања	Вредност*	Степен слободе*	Асимптотска значајност (p-вредност)*
Мушкарци	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	32,820	1	0,000
	Средње образовање	33,107	1	0,000
	Високо образовање	0,755	1	0,384
	Тотал	60,432	1	0,000
Жене	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	9,829	1	0,001
	Средње образовање	29,908	1	0,000
	Високо образовање	18,419	1	0,000
	Тотал	57,520	1	0,000
Укупно	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	38,333	1	0,000
	Средње образовање	63,754	1	0,000
	Високо образовање	16,974	1	0,000
	Тотал	119,201	1	0,000

* Израчунајто само за 2x2 табелу

Вредност F1-коэффициента за све нивое образовања су на приближно истом нивоу – за високо образовање (0,368), за лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација (0,367), за средње образовање (0,338), што указује на умерену повезаност ових категорија и варијабле „проналажење посла“, односно интезитет утицаја је средњи.

Код женског пола, интезитет утицаја је средњи код лица са средњим и високим образовањем, док је код категорије жена без квалификација или са ниским нивоом квалификација (вредност F_i -коэффицијента 0,280) интезитет утицаја мали.

Код мушког пола, интезитет утицаја је средњи код лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација и лица са средњим образовањем, док је код лица са високим образовањем већ указано да овај ниво образовања не утиче на проналажење посла.

Табела 45. Мера слајања F_i

Пол	Ниво образовања	Вредност	Апроксимативна значајност
Мушкарци	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	0,460	0,000
	Средње образовање	0,349	0,000
	Високо образовање	0,167	0,384
	Тотал	0,356	0,000
Жене	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	0,280	0,001
	Средње образовање	0,330	0,000
	Високо образовање	0,480	0,000
	Тотал	0,338	0,000
Укупно	Лица без квалификација или са ниским нивоом квалификација	0,367	0,000
	Средње образовање	0,338	0,000
	Високо образовање	0,368	0,000
	Тотал	0,347	0,000

Ефекат субвенције у односу на категорије теже запошљивих лица

Како смо већ претходно напоменули, број укључених лица у меру код појединих категорија теже запошљивих лица је мали – у питању су категорије млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама (једно лице) и жртве породичног насиља (шест лица). Из тих разлога, у случајно изабран узорак није ушло ни једно лице из ових категорија теже запошљивих. Самим тим није могуће оценити нето ефекте мере за ове две категорије теже запошљивих лица.

Резултати које је експериментална група постигла, када се посматрају категорије теже запошљивих, бољи су у односу на резултате које је постигла контролна група, и то код свих наведених категорија. Када се посматрају резултати по полу, закључује се да они прате резултате на нивоу мере (укупно), односно код оба пола код свих наведених категорија теже запошљивих експериментална група је постигла боље резултате од контролне групе.

Табела 46. Бруто ефекти у односу на стајтус запошљености по полу и категорије теже запошљивих лица

Пол	Категорије теже запошљивих лица	ГРУПА		Запошленост на 180 дан након истека уговорне обавезе		Тотал
				Није запошлен	Запошлен	
Мушкарци	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања		Контролна група	19	1	20
			Експериментална група	7	13	20
		Тотал		26	14	40
	Старији од 50 година		Контролна група	95	24	119
			Експериментална група	74	45	119
		Тотал		169	69	238
	Роми		Контролна група	22	11	33
			Експериментална група	8	25	33
		Тотал		30	36	66
	Особе са инвалидитетом		Контролна група	21	4	25
			Експериментална група	14	11	25
		Тотал		35	15	50
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи		Контролна група	7	3	10
			Експериментална група	3	7	10
		Тотал		10	10	20
	Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци		Контролна група	104	31	135
		Експериментална група	56	79	135	
Тотал			160	110	270	
Тотал		Контролна група	268	74	342	
		Експериментална група	162	180	342	
	Тотал		430	254	684	

Пол	Категорије теже запошљивих лица	ГРУПА		Запосленост на 180 дан након истека уговорне обавезе		Тотал
				Није запослен	Запослен	
Жене	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања		Контролна група	9	4	13
			Експериментална група	7	6	13
		Тотал		16	10	26
	Старији од 50 година		Контролна група	99	14	113
			Експериментална група	73	40	113
		Тотал		172	54	226
	Роми		Контролна група	16	4	20
			Експериментална група	8	12	20
		Тотал		24	16	40
	Особе са инвалидитетом		Контролна група	26	9	35
			Експериментална група	20	15	35
		Тотал		46	24	70
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи		Контролна група	9	1	10
			Експериментална група	6	4	10
Тотал			15	5	20	
Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци		Контролна група	144	25	169	
		Експериментална група	74	95	169	
	Тотал		218	120	338	
Тотал		Контролна група	303	57	360	
		Експериментална група	188	172	360	
	Тотал		491	229	720	

Пол	Категорије теже запошљивих лица	ГРУПА		Запосленост на 180 дан након истека уговорне обавезе		Тотал
				Није запослен	Запослен	
Укупно	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања		Контролна група	28	5	33
			Експериментална група	14	19	33
		Тотал		42	24	66
	Старији од 50 година		Контролна група	194	38	232
			Експериментална група	147	85	232
		Тотал		341	123	464
	Роми		Контролна група	38	15	53
			Експериментална група	16	37	53
		Тотал		54	52	106
	Особе са инвалидитетом		Контролна група	47	13	60
			Експериментална група	34	26	60
		Тотал		81	39	120
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи		Контролна група	16	4	20
			Експериментална група	9	11	20
		Тотал		25	15	40
	Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци		Контролна група	248	56	304
			Експериментална група	130	174	304
		Тотал		378	230	608
Тотал		Контролна група	571	131	702	
		Експериментална група	350	352	702	
	Тотал		921	483	1.404	

Код ове варијабле, табела контингенције (типа 2x2) не задовољава претпоставку да су све очекиване фреквенције у свим ћелијама веће од 5, тако да уместо хи-квадрат теста користимо Fisher-ов егзактни тест.

На основу добијених вредности Fisher-ове статистике, као и реализованих нивоа значајности ($p < 0,05$), закључује се да **варијабла категорије теже запошљивих лица има статистички значајан утицај на проналажење посла**. Међутим, када се посматра по полу ситуација је донекле различита. За лица мушког пола, код две категорије уочава се да не постоји статистички значајна повезаност, и то код радно способних корисника НСП реализована значајност од 0,178 указује да мера нема утицаја, док код ОСИ реализована значајност од 0,062 указује да нема јасно израженог утицаја. За лица женског пола уочава се да не постоји статистички значајна повезаност односно мера нема утицаја код три категорије теже запошљивих лица - млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања (0,688), радно способни корисници НСП (0,303) и ОСИ (0,207).

Табела 47. Фишерови егзактни тестови

Пол	Категорије теже запошљивих лица	Вредност*	Егзактна значајност*
Мушкарци	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања	0,028	0,000
	Старији од 50 година	0,415	0,004
	Роми	0,160	0,001
	Особе са инвалидитетом	0,242	0,062
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи	0,183	0,178
	Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци	0,211	0,000
	Тотал	0,248	0,000
Жене	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања	0,518	0,688
	Старији од 50 година	0,258	0,000
	Роми	0,166	0,022
	Особе са инвалидитетом	0,461	0,207
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи	0,166	0,303
	Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци	0,135	0,000
	Тотал	0,205	0,000
Укупно	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања	0,131	0,000
	Старији од 50 година	0,338	0,000
	Роми	0,170	0,000
	Особе са инвалидитетом	0,361	0,018
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи	0,204	0,048
	Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци	0,168	0,000
	Тотал	0,228	0,000

* Израчунајто само за 2x2 табелу

Вредности Фи-кофицијента су највише за категорије **млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања (0,440)**, **Роми (0,415)**, **незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци (0,400)** и **радно способни корисници НСП (0,361)**, што указује на то да је постоји умерена повезаност ових категорија и варијабле „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је средњи**. Код преостале две категорије теже запошљивих, **ОСИ (0,231)** и **старији од 50 година (0,229)**, вредности Фи-кофицијента указују да постоји слаба повезаност ових категорија и варијабле „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је мали**.

Када се посматрају лица мушког пола, на основу вредности Фи-кофицијента који је највиши за категорију **млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања (0,628)** закључује се да постоји јака повезаност ове категорије и варијабле „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је велики**. Код категорије **старији од 50 година (0,194)** вредности Фи-кофицијента указује да постоји слаба повезаност ове категорије и варијабле „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је мали**. Код категорија **Роми (0,426)** и **незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци (0,361)** вредности Фи-кофицијента указују на то да постоји умерена повезаност ових категорија и варијабле „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је средњи**. Код преостале две категорије, **радно способни корисници НСП** и **ОСИ**, већ је указано да не постоји статистички значајна повезаност.

Када се посматрају лица женског пола, вредност F_i -коэффициента је највиши за категорије **незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци (0,432)** и **Роми (0,408)** па закључујемо да постоји умерена повезаност ових категорија и варијабле „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је средњи**. Код категорије **старији од 50 година (0,269)** вредности F_i -коэффициента указују да постоји слаба повезаност ове категорије и варијабле „проналажење посла“ односно **интезитет утицаја је мали**. Код преостале три категорије, млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања, ОСИ и радно способни корисници НСП, већ је указано да не постоји статистички значајна повезаност.

Табела 48. Мера слајања F_i

Пол	Категорије теже запошљивих лица	Вредност	Апроксимативна значајност
Мушкарци	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања	0,628	0,000
	Старији од 50 година	0,194	0,004
	Роми	0,426	0,001
	Особе са инвалидитетом	0,305	0,064
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи	0,400	0,179
	Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци	0,361	0,000
	Тотал	0,320	0,000
Жене	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања	0,158	0,686
	Старији од 50 година	0,269	0,000
	Роми	0,408	0,023
	Особе са инвалидитетом	0,180	0,208
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи	0,346	0,301
	Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци	0,432	0,000
	Тотал	0,342	0,000
Укупно	Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања	0,440	0,000
	Старији од 50 година	0,229	0,000
	Роми	0,415	0,000
	Особе са инвалидитетом	0,231	0,019
	Радно способни корисници новчане социјалне помоћи	0,361	0,048
	Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци	0,400	0,000
	Тотал	0,331	0,000

Мера субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих има статистички значајан утицај на проналажење посла са интензитетом утицаја који је средњи. Ови налази су исти када се лица посматрају по полу.

Све тестиране варијабле односно карактеристике лица - *старост*, *регион*, *дужина шражења посла*, *ниво образовања*, *категорија теже запошљивих лица*, такође имају статистички значајан утицај на проналажење посла.

Када је у питању интензитет тог утицаја, налази су следећи:

- ◆ старост лица: интензитет утицаја је велики за старосну категорију 30-49 година, средњи за категорију младих, док је код старијих интензитет утицаја мали;
- ◆ територија (регион): велики интензитет утицаја у Београдском региону, док је код осталих региона тај утицај средњи;
- ◆ дужина тражења посла: средњи интензитет утицаја за дугорочно незапослена лица, а мали за она лица која су посао тражила до 12 месеци;
- ◆ ниво образовања: сви нивои образовања имају средњи интензитет утицаја;
- ◆ категорија теже запошљивих лица: интензитет утицаја је средњи за категорије млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања, Роми, незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци и радно способни корисници НСП, док је код категорија ОСИ и старији од 50 година интензитет утицаја мали. За две категорије теже запошљивих, млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама и жртве породичног насиља, због малог броја укључених лица, није било могуће оценити нето ефекте.

VII Задовољство учесника

Повратне информације од учесника мере, добијене анкетирањем лица и послодаваца укључених у меру пружиле су дубљи увид о њиховим искуствима, задовољству и перцепцији ефикасности мере.

Резултати анкете лица укључених у меру субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих

Анкетирање лица укључених у меру спроведено је како би се проценио степен њиховог задовољства, идентификовале препреке и изазови са којима су се суочавали пре укључивања и у току трајања мере и добиле повратне информације о утицају мере на запошљивост учесника.

Анкетирање је спроведено путем структурираног упитника који је дизајниран тако да покрије кључне аспекте у вези са субвенцијом за запошљавање, а **анкетирана су лица која су учествовала у мери по јавном позиву из 2021. године**. Упитник је био анониман како би се осигурала искреност и отвореност учесника у давању одговора.

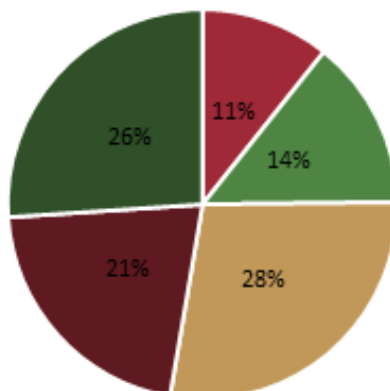
Упитник за лица укључена у меру био је подељен у четири дела и то тако да су се у оквиру првог дела постављала питања која су се односила на опште податке лица укључених у меру, у другом делу испитаницима су постављана питања у вези са услугама НСЗ пре укључивања у меру, затим у трећем делу питања у вези са учешћем у мери и коначно, у четвртном делу, питања која се односе на њихов статус и запошљивост након мере. На исти начин груписани су и резултати спроведеног анкетирања.

У анкетирању је учествовало укупно **1.500 лица**¹⁰. Полазећи од одговора датих у првом делу Упитника долази се до следећих **карактеристика учесника анкете**:

- ◆ 53,3% анкетираних лица су жене, а 46,2% су мушкарци;
- ◆ када је у питању старосна структура, млади до 30 година чине 13,1%, старосна група 30-49 учествује са 33,9% и старији од 50 година са 52,6 %;
- ◆ без квалификација или са ниским нивоом квалификација је 225 лица (15%), средње образовање има 1.010 лица (67,3%) и високо образовање 257 лица (17,1%);
- ◆ 56,2% анкетираних лица живи у градовима, док је 15,7% из приградских и 27,7% из сеоских средина;
- ◆ 82,5% анкетираних лица имало је радно искуство¹¹ пре укључивања у меру;
- ◆ 34,9% анкетираних лица радило је на истим или сличним пословима пре укључивања у меру, а да нису били пријављени (неформално);
- ◆ дужина тражења посла, односно трајање евиденције НСЗ пре укључивања у меру:

10 На одређеним местима могу се срести мања одступања од укупног броја анкетираних лица, будући да су се испитаници суздржавали од давања одговора на поједина питања.

11 Радно искуство се односи на радни однос или рад ван радног односа у ком су лица била пријављена.

- Краће од 6 месеци
- Између 6 месеци и годину дана
- Више од годину дана
- Више од 2 године
- Више од 5 година

Категорија незапослених лица којој су испитаници припадали приликом укључивања у меру¹²

Категорија	Број	%
Млади до 30 година старости без завршеног средњег образовања	46	2,5
Млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама	3	0,2
Старији од 50 година	594	32,2
Роми	69	3,7
Особе са инвалидитетом	198	10,7
Радно способни корисници новчане социјалне помоћи	28	1,5
Незапослени који се налазе на евиденцији незапослених дуже од 12 месеци	755	40,9
Жртве породичног насиља	3	0,2
Ниједно од понуђених	150	8,1

Услуге НСЗ пре укључивања у меру

Седамдесет седам одсто анкетираних лица (77,2%) потврдило је да се пре укључивања у ову меру састало са саветником за запошљавање у НСЗ на индивидуалном разговору како би разговарали о питањима развоја њихове каријере, односно планирања мера и активности у циљу запошљавања. Од тога 19,3% лица наводи да се саветником састало само једном, 25,1% два пута, и 55,4% три или више пута.

На питање „*Колико сће задовољни услугом саветника, односно да ли сће од Ваше саветника добили информације о доспуйним мерама НСЗ за незапослене (обуке за активно тражење посла, сајмови запошљавања, обуке за шржишће рада, стручна пракса, субвенционисано запошљавање и самозапошљавање, стицање практичних знања...), о шржишћу рада, моућносћима за проналажење запошлења и др.?*“ испитаници су дали следеће оцене¹³:

¹² Лице може припадати једној или више категорија незапослених лица за чије запошљавање је послодавац остварио субвенцију.

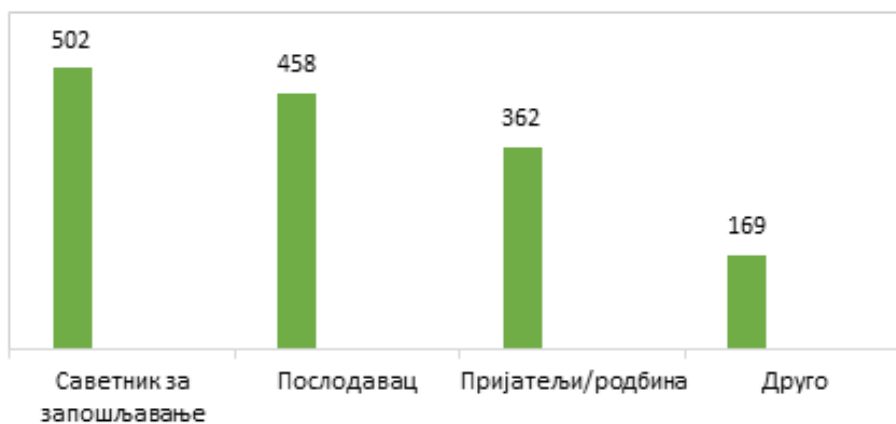
¹³ На скали од 1-5, где 1 значи да уопште нису задовољни, а 5 да су потпуно задовољни.

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкетираних лица, у %	1,2	1,1	6,7	16,4	74,1

Јасноћу шј. разумљивост информација које им је пружио саветник, испитаници оцењују на следећи начин:

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкетираних лица, у %	0,8	0,8	4,5	12,1	81,3

На питање „Како сте сазнали за меру Субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих?“ 33,5% анкетираних лица одговара да су ову информацију добили од саветника за запошљавање, 30,5% од послодавца, 24,1% од пријатеља/родбине и 11,3 % наводи друго.

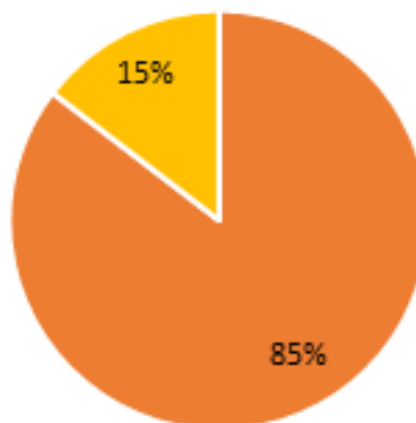
Питање: „Да ли имате неке предлоге како би НСЗ могла да помогне незапосленим лицима приликом укључивања у ову меру?“ подразумевало је давање одговора у слободној форми, те их је из тог разлога теже прецизније квантификовати. Највећи број анкетираних лица није изнео додатне предлоге, али они који јесу усмеравали су их углавном на потребу за бољом информисаношћу лица о мерама које спроводи НСЗ и на увођење додатних/различитих канала комуникације и информисања незапослених лица (мејлом, путем друштвених мрежа, СМС сервисима и др.). На потребу за унапређењем информисања незапослених лица упућују и одговори испитаника да нису знали да су укључени у меру, односно да је послодавац за њихово запошљавање остварио субвенцију, затим да мере треба објавити на почетку године, као и предлози за увођење обука и могућности стицања радног искуства, што су мере које редовно спроводи НСЗ. По учесталости предлога на који начин НСЗ може да помогне незапосленим лицима следе они који се односе на потребу за чешћим разговорима са саветником за запошљавање, више пажње и посвећености и више разумевања за ситуацију у којој се налазе незапослена лица. И на крају се издвајају предлози да се прати реализација мере, односно услови рада код послодавца и његово испуњавање преузетих обавеза (иако се ово више односи на друге делове анкете).

Учешће у мери

Највећи број испитаника укључених у меру, њих 1.262 (84,1%) одговорило је да им након укључивања у меру, односно у току трајања мере није била потребна додатна подршка. Потребу за подршку на послу и менторство, како би се лакше уклопили у радно окружење и испунили очекивања послодавца препознало је 99 испитаника (6,6%), редовни контакт са НСЗ како би се пратило учешће у мери и правремено решили евентуални проблеми и изазови на послу њих 79 (5,3%), а потребу да се упуте на друге услуге у заједници (попут чувања деце, решавање стамбеног питања...) навело је свега 7 испитаника (0,5%). Потребу за другом врстом подршке навело је 43 испитаника (2,9%).

Од укупног броја анкетираних лица њих 1.276 остало је у мери, односно запослено код послодавца све време трајања мере/уговорне обавезе послодавца (12 месеци), док њих 218 није.

- У радном односу код послодавца све време трајања мере (12 месеци)
- Нису остали у мери/радном односу код послодавца из мере (12 месеци)

Као разлоге за излазак из мере испитаници наводе:

Разлози	Број	%
Нашли су други (бољи) посао	71	32,6
Нису им одговарали услови рада код послодавца из мере	19	8,7
Није им одговарала висина зараде код послодавца из мере	12	5,5
Послодавац је прекинуо радни однос	50	22,9
Приватни разлози/обавезе	40	18,3
Друго	26	11,9

Испитаници који су све време трајања мере остали у радном односу код послодавца позвани су да дају додатне одговоре и оцене мере.

Тако, генерално задовољство мером оцењују на следећи начин:

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкетираних лица, у %	1	1,1	6,5	15	75,8

Задовољство условима рада код послодавца из мере (безбедности и здравље на раду, рад у сменама, одмори – дневни, недељни, годишњи, прековремени рад, изложености ризицима и екстремним условима на радном месту):

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкетираних лица, у %	1,6	1,6	8,4	12,6	75

Већи део испитаника (65,8%) није био задовољан **висином зараде** у току трајања мере. Више од 70 одсто испитаника примало је зараду до 40.000 динара месечно (нето). Иако је у тој групи највећи број оних који су остварили минималну зараду, око 60 лица је навело износе испод минималне зараде. Приближно 20 одсто испитаника остварило је зараду између 40.000 и 60.000 динара месечно, а преко 60.000 свега 3%.

Од укупног броја анкетираних лица која су остала у радном односу код послодавца све време трајања мере, њих 96,2% наводи да се нису сусрели са **проблемима у току мере**. Преосталих 3,8% као проблеме наводи: различите повреде права из радног односа, нередовне уплате зарада, уплату доприноса тек након интервенције НСЗ, удаљеност места рада (без покривања трошкова превоза), недостатак лиценце за обављање послова. Додатно, један број лица из категорије ОСИ наводи да услови рада нису били прилагођени особама са инвалидитетом, тачније њиховом инвалидитету.

На питање: „Да ли имате неке сугестије за унапређење мере?“ око 90% испитаника одговара да нема предлоге за унапређење, док се највећи број предлога оних испитаника који су их имали односи на повећање зараде, контролу послодавца од стране НСЗ, боље информисање учесника мере и дуже трајање мере.

Статус и запошљивост лица након завршетка мере

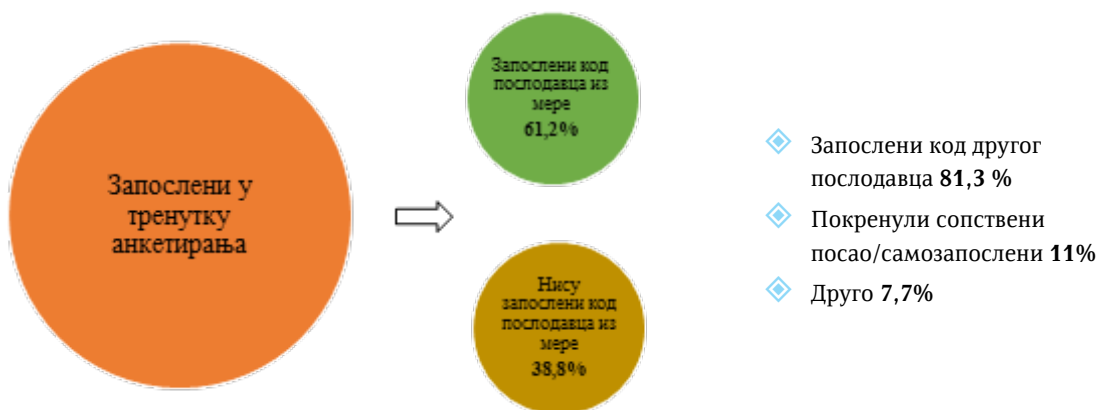
У тренутку спровођења анкете запослено је 51,4% анкетираних лица, а њих 48,4% није.

Испитаницима који нису запослени у тренутку анкетања постављено је питање зашто нису остали запослени код послодавца из мере, а као разлоге навели су :

Разлози	Број	%
Нису им одговарали услови рада код послодавца из мере	20	2,8
Није им одговарала висина зараде код послодавца из мере	32	4,4
Послодавац је прекинуо радни однос	269	37,1
Приватни разлози/обавезе	236	32,5
Друго	167	23

Запослени у тренутку анкетања:

Већи број лица запослених у тренутку анкетања остао је **запослен код послодавца из мере**, њих 61,2%. Од тога, њих 41,9% пријављује да су напредовали у послу након истека мере, односно да су прешли на радно место са бољим условима рада или напредовали на неки други начин. У погледу висине зараде након истека мере 33,5% запослених код послодавца из мере одговара да им је висина зараде остала једнака, 65,5% да је виша и 1,1% да је нижа.

Запослени који нису остали код послодавца из мере (38,8%) наводе да су нашли посао код другог послодавца (81,3%), да су покренули сопствени посао (11%) или друго (7,7%).

Половина запослених код другог послодавца је у радном односу на одређено време (50,2%), а нешто мање њих (41,6%) у радном односу на неодређено време. Уговор о привременим и повременим пословима има 4,5%, док опцију друго наводи њих 3,7%. Послови које обављају код другог послодавца, односно занимање у ком су запослени код другог послодавца је за 49,8% њих исто као код послодавца из мере.

Готово 80% запослених код другог послодавца наводи да им је квалитет запослења код другог послодавца бољи (услови рада, радно место...). У погледу висине зараде 71,6 % наводи да им је зарада виша, 25,1% да је једнака и само 2,5% да је нижа.

На питање: „*Да ли је учешће у мери повећало Ваше шансе да нађете посао код других послодаваца или да покренете сопствени посао?*“ 51,3% свих анкетираних лица дало је позитиван одговор. Као разлоге за унапређење запошљивости након учешћа у мери 63,5% испитаника наводи стечено радно искуство, 26,8% унапређене вештине и друго 9,4% испитаника.

Резултати анкете послодавца укључених у меру субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљливих

Анкетирање послодавца укључених у меру спроведено је како би се добиле повратне информације о њиховом искуству о запошљавању радника путем субвенције, идентификовале препреке и изазови са којима су се суочавали како приликом укључивања у меру, тако и у току њене реализације и проценио степен њиховог задовољства.

Путем онлајн упитника анкетирани су послодавци који су учествовали у мери по јавном позиву из 2021. године. Упитник за послодавце био је подељен у четири дела и то тако да су се у оквиру првог дела поствљала питања која су се односила на опште податке о послодавцима укљученим у меру, у другом делу послодавцима су постављана питања у вези са услугама НСЗ пре/приликом укључивања у меру, затим у трећем делу питања у вези са учешћем у мери и коначно, у четвртном делу, питања која се односе на статус лица, за које је остварена субвенција, након завршетка мере. На исти начин груписани су и резултати спроведеног анкетања.

У анкетању је учествовало укупно 539¹⁴ послодавца.

Највећи број анкетираних послодавца обавља претежну делатност у сектору – Остале услужне делатности (36,5%), а на другом месту су послодавци у сектору – Прерађиваче индустрије (16%).

Анкетирани послодавци према сектору делатности:

Сектор делатности	Број	%
Пољопривреда, шумарство и рибарство	23	4,3
Рударство	2	0,4
Прерађивачка индустрија	86	16
Снабдевање електричном енергијом, гасом, паром и климатизација	3	0,6
Грађевинарство	47	8,7
Трговина на велико и трговина на мало; поправка моторних возила и мотоцикала	30	5,6
Саобраћај и складиштење	13	2,4
Услуге смештаја и исхране	20	3,7
Информисање и комуникације	4	0,7
Финансијске делатности и делатност осигурања	18	3,3
Пословање некретнинама	2	0,4
Стручне, научне, иновационе и техничке делатности	15	2,8
Административне и помоћне услужне делатности	35	6,5
Образовање	11	2
Здравствена и социјална заштита	15	2,8
Уметност; Забава и рекреација	3	0,6
Остале услужне делатности	197	36,5
Делатност домаћинства као послодавца; Делатност домаћинства која производе робу и услуге за сопствене потребе	1	0,2

14 На одређеним местима могу се срести мања одступања од укупног броја анкетираних послодавца, будући да су код појединих питања изостали одговори послодавца.

Анкетирани послодавци према броју запослених:

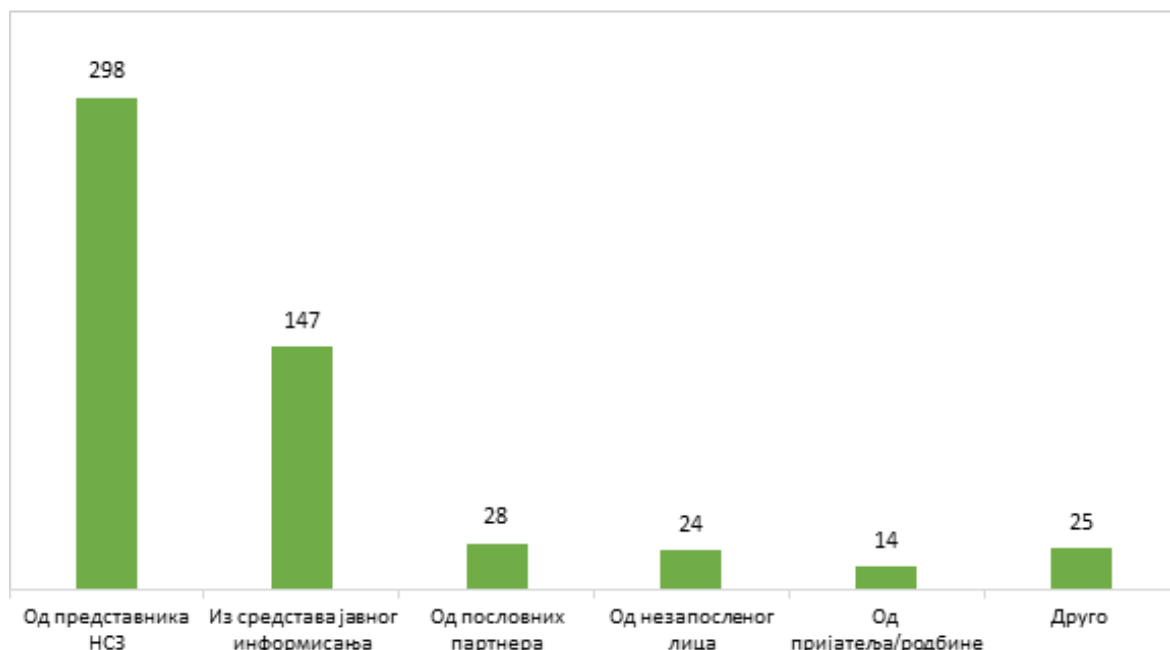

Нешто више од половине анкетираних послодаваца (56,8%) користило је субвенцију први пут у 2021. години, а њих 56 (10,4%) је поред субвенције на националном нивоу, остварило субвенцију и на локалном нивоу.

Могућност да уз достављање одговарајућих доказа субвенцију користе за запошљавање незапослених лица ван седишта, искористило је 10% анкетираних послодаваца.

Услуге НСЗ пре/приликом остваривања права на субвенцију за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих

На питање „Како сте сазнали за Субвенцију за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих?“ 55,3% анкетираних послодаваца одговара да су ову информацију добили од представника НСЗ; 27,3% из средстава јавног информисања; 5,2% од пословних партнера; 4,5% од незапосленог лица; 2,6% од пријатеља/родбине и 4,6% наводи друго.

На питање „Како оцењујете информације које сте добили од НСЗ о субвенцији за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих пре одношења захтева?“ испитаници су дали следеће оцене¹⁵:

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкетираних лица, у %	0,7	0,9	4,8	10,8	80,9

Како би се ближе испитали мотиви који су послодавце подстакли да учествују у мери „Субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих“ тражено је да означи три најважнија разлога за учешће у овој мери НСЗ:

¹⁵ На скали од 1-5, где 1 значи да уопште нису задовољни, а 5 да су изузетно задовољни.

Разлози	%
Задовољење потреба за запошљавањем	29,7
Финансијски подстицај НСЗ за запошљавање	32,1
Проналазак квалификованих и одговорних лица за проширење тима	14
Друштвено одговорно пословање запошљавањем лица из категорије теже запошљивих	13,6
Претходни лични или пословни однос са НСЗ	6,9
Друго	3,2

На питање: „Да ли бисте запослили лица из категорије теже запошљивих и без финансијске подршке НСЗ у виду субвенције за запошљавање?“, 67,3% анкетираних послодаваца одговара да би, док 30,1% наводи да не би.

Од анкетираних послодаваца је тражено и да означе **три главне препреке за укључивање у меру**. Највећи број анкетираних послодаваца (37%) навео је да не препознаје препреке за укључивање у меру, а по учесталости следи одговор који се односи се на низак финансијски подстицај за запошљавање (17,3%), док се на трећем месту исти проценат послодаваца опредељује за компликовано подношење захтева (8,4%) и заснивање радног односа на неодређено време (8,4%).

Препреке	%
Не препознајем препреке за укључивање у меру	37
Услови за подношење захтева су строги	5,1
Подношење захтева је компликовано	8,4
Процес доношења одлуке од стране НСЗ	5,3
Процес закључивања уговора	3
Финансијски подстицај за запошљавање је низак	17,3
Заснивање радног односа на неодређено време са незапосленим	8,4
Друге обавезе из уговора	6,2
Друго	1,8

Подршку запослених у НСЗ приликом подношења захтева и доделе субвенције, послодавци оцењују на следећи начин:

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкетираних послодаваца, у %	0,7	1,3	4,3	11,7	77,7

Већи проценат анкетираних послодаваца (71,1%) је **самостално пронашао лица** која је запослио, док је 27,8% користило подршку НСЗ да дође до кандидата за запошљавање уз субвенцију.

Послодавци који су користили подршку НСЗ да дођу до кандидата за запошљавање уз субвенцију, задовољство квалитетом кандидата које је ујутрила НСЗ оцењују на следећи начин:

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкетираних послодаваца, у %	0	1,3	14	16	67,3

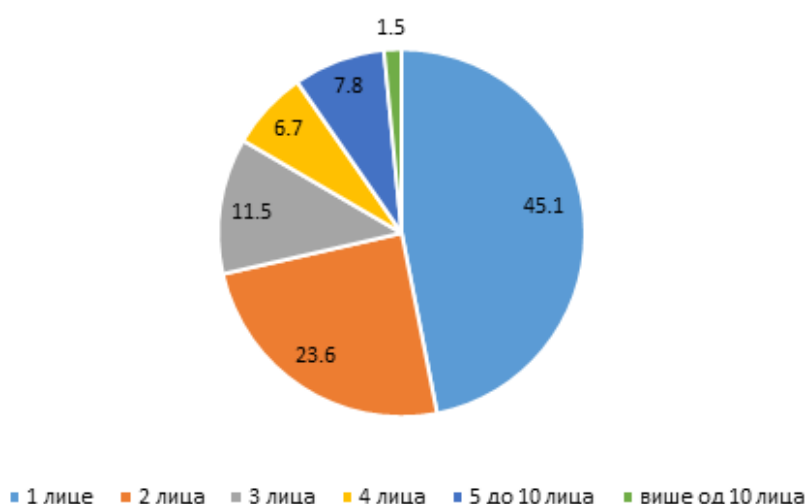
Док њих 42,7% сматра да постоји потреба да НСЗ унапреди услугу предселекције кандидата за запошљавање.

На крају, како би се стекло бољу увид у сарадњу коју НСЗ остварује са послодавцима, од анкетираних послодаваца је тражено да наведу да ли су користили друге услуге НСЗ.

Услуге НСЗ	Број	%
Нисам користио друге услуге НСЗ	297	37,5
Услуге обезбеђивања кандидата за запошљавање на основу пријаве потребе за запошљавањем	80	10,1
Оглашавање радних позиција на сајту НСЗ и у публикацији Послови	43	5,4
Базу биографија на сајту НСЗ за самосталан избор кандидата за запошљавање	10	1,3
Сајмове запошљавања	72	9,1
Учествовање у анкети послодаваца коју је НСЗ споводила	55	6,9
Подршка запошљавању ОСИ	60	7,6
Мере додатног образовања и обука	66	8,3
Спровођење јавних радова	5	0,6
Пореске олакшице за запошљавање особа са инвалидитетом	28	3,5
Менторинг за предузетнике који су то постали уз финансијску подршку НСЗ	13	1,6
Психолошка процена кандидата	9	1,1
Друго	34	4,3

Учешће у мери

Анкетирани послодавци према броју лица запослених уз коришћење субвенције у 2021. години:

Највећи проценат анкетираних послодаваца користио је субвенцију за запошљавање једног лица из категорије теже запошљивих (45,1%), док је више од 10 лица запослило само 8 (1,5%) од укупног броја анкетираних послодаваца. Треба напоменути и да за 10,6% анкетираних послодаваца захтев није усвојен у целости (за укупан број лица из захтева).

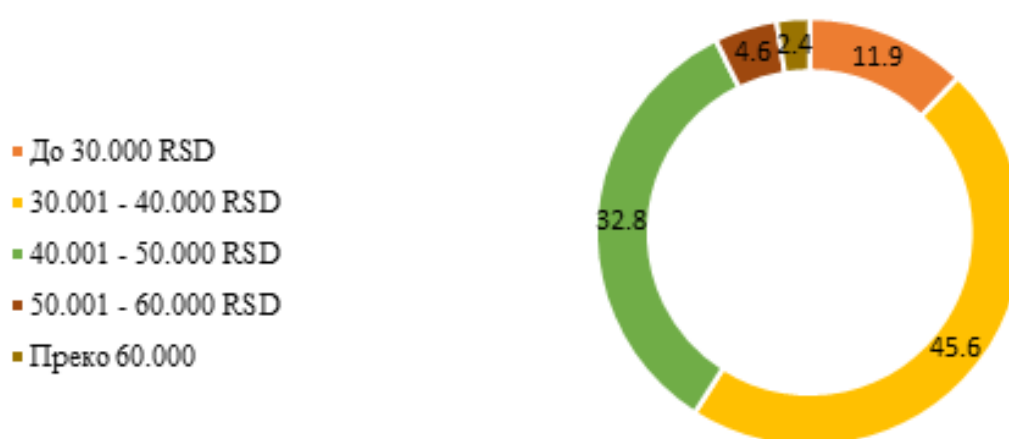
Категорије теже запошљивих лица које су запошлили анкейирани послодавци:

Задовољство лицем/лицима која су запошлили уз субвенцију послодавци оцењују на следећи начин:

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкейираних послодавца, у %	1,5	3,2	9,8	20	61,4

Нето зарада запослених лица за које су анкейирани послодавци остварили субвенцију:

Од укупно анкейираних послодавца **13% није задржао лица која је запошлио уз субвенцију све време трајања мере (12 месеци)**, а њих 57,1% је извршило замену лица у датом року од 30 дана од дана престанка радног односа.

Као разлоге зашто је прекинути радни однос, послодавци наводе:

Разлози	%
Отказ од стране послодавца	11,4
Споразумни прекид радног односа	31,6
Отказ од стране запосленог	34,2
Друго	17,7

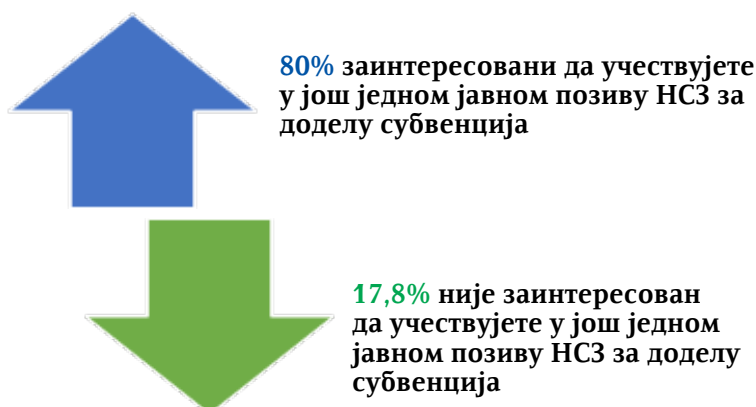
Свега 5% анкетираних послодавца навело је да се у току трајања мере сусрело са проблемом. Најчешћи проблеми са којим су се ови послодавци сусретали односили су се на недостатак радних навика и немотивисаност лица која су запослили, затим на учестала боловања, отказе од стране запослених и одлазак у пензију. Као посебан проблем издваја се немогућност да се у року од 30 дана изврши замена лица у истој категорији, тако да су послодавци морали да плаћају „пенале“.

Општије задовољство мером анкетирани послодавци оцењују на следећи начин:

Оцена	1	2	3	4	5
Одговори анкетираних послодаваца, у %	0,2	0,2	6,3	18,6	70,9

На питање: „Које бисте измене у вези са субвенцијом за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих предложили како би она била делотворнија, ефикаснија и одрживија?“ одговорило је 157 (29,1%) послодаваца. Највећи број одговора односи се на повећање финансијске подршке послодавцима (46,5%) било кроз повећање износа субвенције, било кроз увођење пореских олакшица. На другом месту, по учесталости налазе се одговори који се односе на **процедуру остваривања субвенције** (22,3%) где послодавци наводе да је потребно смањити „папирологију“, увести електронско пријављивање, скратити рокове, унапредити информисање, одобрити захтеве послодавца у целости и сл., али наводе и да је потребно да позив буде отворен целе године, што је већ случај. На трећем месту, налазе се предлози за измену постављених **критеријума за остваривање субвенције и дизајн мере** (12,7%), где су најчешћи одговори да се прошире категорије лица за које се може остварити субвенција, да се смањи време које је потребно да лице буде на евиденцији НСЗ, као и одговори усмерени на продужење или скраћивање трајања мере, увођење обавезе и за незапослена лица која се укључују у меру, промену уговора о раду на неодређено време на уговор о раду на одређено време и сл. Поред тога, мањи број послодавца истиче потребу за обуком лица која се запошљавају уз субвенцију, као и за увођењем пробног рада.

На питање: „Да ли сте заинтересовани да учествујете у још једном јавном позиву НСЗ за доделу субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих?“, 80% анкетираних послодавца одговара да јесте, док 17,8% наводи да није.

Главни разлози збој којих су анкеширани послодавци заинтересовани за учешће у новом јавном позиву НСЗ за доделу субвенција

Разлози	%
Верујем да ће ми НСЗ помоћи у проналажењу кандидата са одговарајућим радним искуством и квалификацијама	29,7
Задовољан сам сарадњом са НСЗ јер ме поштује као свог корисника	45,1
Задовољан сам висином субвенције за запошљавање	17,5
Друго	7,4

Главни разлози збој којих анкеширани послодавци нису заинтересовани за учешће у новом јавном позиву НСЗ за доделу субвенција

Разлози	%
Превисоки трошкови за уговорну обавезу од 12 месеци	18,5
Немогућност проналажења кандидата са одговарајућим радним искуством	13
Немогућност проналажења кандидата са одговарајућим квалификацијама	10,3
Смањене потребе за новим радницима услед смањења пословне активности због поремећаја на тржишту узрокованих тренутном глобалном ситуацијом	30,8
Друго	18,5

Статус лица за које је остварена субвенција након завршетка мере

У тренутку спровођења анкетања код послодавца је запослено више од 60% лица за које су оставрили субвенцију, док њих 29,5% није остало код послодавца¹⁶.

Више од половине лица (64,2%) која су остала код послодавца након истека уговорне обавезе напредовала су у послу, у смислу да су прешла на радно место са вишом зарадом или напредовала на неки други начин.

Зарада је након истека уговорне обавезе за највећи број оних који су остала код послодавца (67,7%) већа, за њих 30,6% је остала иста, а за свега 1,7% мања.

Послодавци наводе следеће разлоге збој којих након истека уговорне обавезе лице/а за која су остварили субвенцију није/су остала у радном односу:

Разлози	Број	%
Лице је прекинуло радни однос својом вољом	144	22,8
Споразумни раскид радног односа	87	13,8
Запослени није остваривао резултате рада односно није имао потребна знања и способности, за обављање послова на којима ради	61	9,7
Запослени није поштовао радну дисциплину	11	1,7
Смањење пословне активности услед поремећаја на тржишту узрокованих тренутном глобалном ситуацијом	57	9,0
Престанак рада предузетника, односно привредног друштва	9	1,4

¹⁶ Већи број послодавца, њих 58 се суздржао од давања одговора на ово питање.

VIII Закључци и препоруке

Посматрајући лица укључена у меру полазећи од категорија теже запошљивих на која је мера била усмерена и њихових карактеристика, приметно је да су најекстензивније постављене категорије, старији од 50 година и дугорочно незапослени, оствариле и највеће учешће у мери. Већи износ субвенције није утицао на значајније учешће радно способних корисника новчане социјалне помоћи, младих у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама и жртава породичног насиља, али је учешће у мери свакако потребно посматрати у контексту бројности посматраних категорија теже запошљивих на евиденцији НСЗ. У том правцу треба истаћи да иако је готово половина лица укључених у меру старија од 50 година (47,9% у 2021. години, односно 49,2% у 2022. години) то је само 0,7%, односно 0,8% респективно од укупног броја лица старијих од 50 година на евиденцији НСЗ. Ситуација са дугорочно незапосленим лицима је још неповољнија, иако је више од половине лица укључених у меру дугорочно незапослено (57,4%, односно 57,6%), то је свега 0,5% ових лица на евиденцији НСЗ. Ипак, приметна је и заступљеност лица која посао траже краће од три месеца (око 20%, нешто више у 2022.), што може да упућује да се ради о лицима која се уводе у евиденцију НСЗ ради укључивања у меру, односно лица која је послодавац сам проналазио.

У категорији младих без завршеног средњег образовања и Рома приметно је доминатно учешће мушкараца у односу на жене, као и значајније учешће лица која су на евиденцији НСЗ била краће од годину дана пре укључивања у меру, иако ове карактеристике учесника мере не прате карактеристике ових категорија у укупној евиденцији НСЗ. Ако размишљамо о томе шта би могао да буде узрок овакве ситуације, може се претпоставити или да су у питању физички интензивни послови, где су традиционално заступљенији мушкарци или да жене из ових категорија имају потешкоћа да се укључе у мере због породичних обавеза или културолошких схватања, а на евиденцији НСЗ су због остваривања одређених права. Да би се открио стварни узрок потребне су детаљније и дубинске анализе.

Највећи број послодаваца који се укључио у меру, посматрано према сектору делатности послује у секторима: прерађивачка индустрија; стручне, научне, иновационе и техничке делатности; услуге смештаја и исхране; грађевинарство; и трговина на велико и трговина на мало, поправка моторних возила и мотоцикала. Ова ситуација одговара и постављеним критеријумима у оквиру јавног позива НСЗ, односно делатностима које могу остварити додатне бодове. Изузетак у овом смислу представља сектор трговине на велико и трговине на мало, поправка моторних возила и мотоцикала, имајући у виду да је јавним позивом НСЗ предвиђено да послодавци који послују у оквиру већег броја група у сектору трговине на велико и мало не могу остварити право на субвенцију.

Различити износи субвенције према степену развијености ЈЛС нису остварили значајнији утицај тако да је запошљавање уз субвенцију свакако најчесталије у најразвијенијим ЈЛС које припадају I групи и најређе у IV групи, односно у девастираним подручјима.

Бруто ефекат субвенције за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих говори да је више од половине лица (53,7%) и даље запослено, и то у највећем броју (70%) код истог послодавца који је користио субвенцију за њихово запошљавање, док је одређени мањи број запослен код другог послодавца. На основу резултата **нето евалуације** закључује се да мера статистички значајно доприноси односно повећава вероватноћу да учесници задрже посао или нађу друго запослење, а да је интензитет утицаја мере средњи. Такође, све тестиране варијабле односно карактеристике лица - *староси, регион, дужина тражења посла, ниво образовања, категорија теже запошљивих лица*, имају статистички значајан утицај на проналажење посла. Анализа нето ефеката указује на следеће: послодавци преферирају запошљавање/задржавање у радном односу лица из старосне категорије 30-49; лицима је најлакше да остану запослени/нађу нови посао у Београдском региону; лица женског пола у Региону Шумадије и Западне Србије и лица женског пола без квалификација или са ниским нивоом квалификација тешко задржавају запослење и када се запосле уз субвенцију; лица мушког пола са високим образовањем, лица мушког пола у Београдском региону и лица која посао траже краће од 12 месеци запошљавају се и без субвенције. За две категорије теже запошљивих, млади у домском смештају, хранитељским породицама и старатељским породицама и жртве породичног насиља, због малог броја укључених лица, није било могуће оценити нето ефекте.

Главни налази Анкете лица

Генерално задовољство мером оцењено је највишом оценом од стране 75,8% анкетираних лица, слично као и услови рада код послодавца из мере, али је мањи број лица био задовољан висином зараде (65,8%). Највећи број анкетираних лица остварио је минималну зараду у току трајања мере, али оно што забрињава је да је одређени број лица навео и зараду нижу од минималног износа.

Иако највећи број анкетираних лица потврђује да се са саветником за запошљавање састао пре укључивања у меру и да су задовољни услугом и јасноћом добијених информација, њих **22,3% негира да су пре укључивања у меру**

уопште имали разговор са саветником за запошљавање. Додатно, анализом одговора анкетираних лица може се утврдити да код одређеног броја постоји врло слаба информисаност о услугама НСЗ и самој мери у коју су били укључени, односно да се срећу и лица која нису знала да послодавац за њихово запошљавање остварује субвенцију.

Иако се могло очекивати да ће већи број учесника препознати **потребу за додатном подршком у току трајања мере**, имајући у виду да се ради о категоријама теже запошљивих, то је урадило **15% анкетираних лица**.

Нешто више од половине анкетираних лица (**51,3%**) наводи да им је **учешће у мери повећало шансе да нађу посао код других послодаваца или да покрену сопствени посао**. Као разлоге за унапређење запошљивости након учешћа у мери 63,5% испитаника наводи стечено радно искуство, 26,8% унапређене вештине и друго 9,4% испитаника.

Главни налази Анкете послодаваца

Опште задовољство мером оцењено је највишом оценом од стране 70,9% анкетираних послодаваца. Информацијама добијеним од НСЗ о субвенцији пре подношења захтева изузетно је задовољно 80,9% послодаваца, слично као и подршком запослених у НСЗ приликом подношења захтева и доделе субвенције (77,7%). Нешто слабије задовољство послодаваца присутно је у вези са лицем/лицима која су запослили уз субвенцију, где 61,4% послодаваца даје највишу оцену.

Нешто мање од петине послодаваца није заинтересовано да учествује у још једном јавном позиву НСЗ за доделу субвенција за запошљавање незапослених лица из категорије теже запошљивих. Као препреку за укључивање у меру 17,3% анкетираних послодаваца наводи низак финансијски подстицај, док је **повећање финансијске подршке послодавцима** истовремено најучесталији одговор када су у питању предлози послодаваца за унапређење мере.

Већи проценат анкетираних послодаваца (71,1%) је самостално пронашао лица која је запослио, док је 27,8% користило подршку НСЗ да дође до кандидата за запошљавање уз субвенцију. Значајан број анкетираних послодаваца (37,5%) наводи да није користио друге услуге НСЗ.

Свега 5% анкетираних послодаваца навело је да се су у току трајања мере сусрело са проблемом. **Најчешћи проблеми са којим су се ови послодавци сусретали односили су се на недостатак радних навика и немотивисаност лица која су запослили, затим на учестала боловања, отказе од стране запослених и одлазак у пензију**. Као посебан проблем издваја се немогућност да се у року од 30 дана изврши замена лица у истој категорији, тако да су послодавци морали да плаћају „пенале“.

Полазећи од података о **врсти радног ангажовања запослених лица**, односно да се у радном односу на неодређено време налази 78,1% запослених, док је 16,4% у радном односу на одређено време, као и да је мали проценат запослених (1,6%) ангажован на обављању привремених и повремених послова, може се приметити да су овакви показатељи повољни у правцу оцене **квалитета остварене запослености**. Додатно, боље услове рада и вишу зараду пријављује већи број лица запослених у тренутку анкетања, било да су остали код послодавца из мере, било да су се запослили код другог послодавца. Иако мање од половине (41,9%) анкетираних лица која су остала запослена код послодавца из мере пријављује да су напредовали у послу након истека мере, односно да су прешли на радно место са бољим условима рада или напредовали на неки други начин, у погледу висине зараде након истека мере 65,5% запослених код послодавца из мере одговара да им је висина зараде виша, 33,5% да је остала једнака и 1,1% да је нижа. Ситуација је нешто повољнија за лица запослена код другог послодавца, где готово 80% њих наводи да им је квалитет запослења код другог послодавца бољи (услови рада, радно место...). У погледу висине зараде 71,6% наводи да им је зарада виша, 25,1% да је једнака и 2,5% да је нижа.

ПРЕПОРУКЕ

Како би се осигурало учешће најугроженијих категорија, као и већег броја послодаваца, потребно је **меру додатно промовисати код послодаваца и заговорати запошљавање теже запошљивих категорија**. Иако су се међу одговорима анкетираних послодаваца као правци унапређења мере нашли и предлози да се прошири категорија незапослених лица за које се субвенција може остварити, треба истаћи и да је њих 67,3% навело да би лица из категорије теже запошљивих запослили и без финансијске подршке НСЗ. Дакле, додела субвенције **треба да остане мера резервисана само за најтеже запошљива лица на евиденцији НСЗ**. Полазећи од тога да је код категорија младих без завршеног средњег образовања и Рома приметно доминатно учешће мушкараца у односу на жене, као и значајније учешће лица која су на евиденцији НСЗ била краће од годину дана пре укључивања у меру, треба размотрити могућност додатног мотивисања послодавца да запошљавају жене и дугорочно незапослене из ових категорија. Ово може указати и на потребу за ревидирањем делатности које носе додатне бодове у оквиру јавног позива, тако да се препознају и оне у којима је значајнија традиционална заступљеност жена или приликом посредовања избећи замку одређивања послова као мушких или женских.

Додатно треба уложити напоре ка укључивању нових послодаваца како би се избегло ослањање оних који субвенцију редовно користе на средства НСЗ. У том правцу требало би размотрити измену услова, тако да се не запошљавају лица која су претходно била у радном односу код тог послодавца, односно код послодавца који је оснивач или повезано лице са послодавцем, подносиоцем захтева, као ни лица за која је послодавац претходно користио субвенцију по јавном позиву, без обзира на протек времена од 6 месеци, односно 3 године. Такође, требало би испитати оправданост додељивања додатних бодова послодавцима који у радном односу нису задржали ни половину лица за која су остварили субвенцију, или барем смањити број тих бодова.

За категорије лица старијих од 50 година и дугорочно незапослених које бележе најлошије ефекте, **потребно је установити додатну подршку**, чија би се потреба ценила и која би се договорала у сваком индивидуалном случају у оквиру ИПЗ. Анкетирана лица која су препознала потребу за додатном подршком у току трајања субвенције била су махом лица из категорије старијих од 50 и дугорочно незапослених, а препознала су потребу за редовним контактом са НСЗ како би се пратило учешће у мери и правовремено решили евентуални проблеми и изазови на послу и подршком на послу и менторством, како би се лакше уклопили у радно окружење и испунили очекивања послодавца. Очекивано је да се ради о лицима, која имају проблем да се уклопе у радно окружење или због дугог периода одсуства из света рада услед чега су им вештине застареле, изгубили су радне навике и слично или због промена које су настале услед развоја технологија и дигитализације радних процеса. У том правцу **подршка би требало да се састоји у укључивању ових лица у услуге НСЗ које се односе на унапређење мотивације, развијање комуникацијских и социјалних вештина и јачање самопоуздања, обука за развој меких и основних дигиталних вештина, које треба да их припреме за свет рада, као и одржавању контакта и након упућивања код послодавца**. Дакле, ово не би била подршка за сва лица у овим категоријама имајући у виду ограничене капацитета саветника за запошљавање у оквиру НСЗ, већ само за оне којима је потребна и као таква договорена у оквиру ИПЗ као својеврсни пакет мера за ова лица (нпр. старији од 50 година, који посао траже дуже од годину дана), а додатно се може размотрити и делегирање ове подршке на друге актере, пре свега организације цивилног друштва (ОЦД). Ово додатно потврђује и налаз да је најчешћи разлог за отказ уговора о раду то што запослени не остварује резултате рада односно нема потребна знања и способности, за обављање послова на којима ради, као и исказани проблем анкетираних послодаваца да лицима запосленим уз субвенцију недостају радне навике и мотивисаност. Наиме, овом подршком најрањивијим незапосленим лицима који се укључују у меру, одговорило би се у одређеној мери и на потребе послодаваца.

Полазећи од резултата анкете лица и од проблема са којима су се лица суочавала у току трајања мере, као и датих предлога за њено унапређење може се закључити да постоји **потреба за појачаним праћењем послодавца од стране НСЗ и информисањем лица о мери, али и о основним правима из радног односа**. Последње би се могло реализовати у сарадњи са Инспекторатом за рад, Управом за безбедност и здравље на раду и репрезентативним синдикатима чији би представници могли да упознају незапослена лица која треба да ступе на рад са основним правима и обавезама по основу рада, у оквиру радионица које организује НСЗ.

 Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

NIRAS
IP CONSULT

